

Kwalificatiewinst in de beroepsonderwijskolom

Tweede vervolgmeting: 3 jaar vergeleken

Peter den Boer
Jos Geerligs
Titia Sjenitzer

Opdrachtgever:

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
Coördinatie directie Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie
Postbus 25000
2700 LZ ZOETERMEER

Opdrachtnemer:

Stoas Onderzoek
Postbus 78
6700 AB WAGENINGEN
Telefoon: (0317) 472 686

ISBN-nummer: 90-5285-092-5

Met dank aan de leden van de begeleidingscommissie:

Roy Tjoa (OCW, directie Bve)
Mark Hesseling (OCW, directie Bve)
Janneke van Marion (OCW, directie Vo)
Jaap de Hoog (OCW, directie Vo)
Ype Akkerman (OCW, directie Vo)
Jeroen de Weger (OCW, directie Vo)
Liesbeth van Dril (OCW directie Ho)
Pieter Veen (OCW, directie Ho)
Jan Guerand (LNV, directie Kennis)
Cees van Kralingen (Bve-Raad)
Erwin van Braam (Hbo-raad)
Mieke Aarts (Vvo sectie Vmbo)

Met dank aan onze collega's:

Anneke Smidt, Johan de Noord, Frans Thijssen, Ed Mijnen (Stoas Informatisering BO)
Henri Wilbers, Corné van Aaken, (van Aaken Automatisering, Rosmalen)
Mary Offenberg (Stoas Onderzoek)

Met dank aan de dataleveranciers

Bert van Dijk (LNV, directie Kennis)
Sjaak Keetman (LNV, directie Kennis)

Met dank aan onze adviseur:

Lex Borghans (ROA, Universiteit Maastricht)

Dit rapport en andere producten van Stoas Onderzoek zijn schriftelijk te bestellen bij: Stoas Onderzoek, Postbus 78, 6700 AB Wageningen.

Fax: (0317) 424 770

E-mail: onderzoek@stoas.nl

Dit rapport heeft bestelnummer: XX132A

© 2005 Stoas Onderzoek

Niets uit deze uitgave mag veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het hoofd van Stoas Onderzoek. In geval van overname van het data-materiaal moet telkens als bron worden vermeld: "Stoas Onderzoek".

Samenvatting en conclusies

0.1 DOEL VAN DEZE RAPPORTAGE

De overheid streeft naar een verhoging van de kwalificatiewinst in de beroepsonderwijskolom. Met de beroepsonderwijskolom wordt het totaal van de beroepsopleidende onderwijssectoren¹ en hun onderlinge samenhang bedoeld. Met kwalificatiewinst wordt het streven bedoeld om deelnemers in die beroepsonderwijskolom zo hoog mogelijk te kwalificeren. Concreet wil dat zeggen dat gestreefd wordt naar meer gediplomeerden op een hoger niveau door een hogere slaagkans binnen de verschillende onderwijssectoren in de beroepsonderwijskolom en een betere doorstroom tussen de onderwijssectoren. De kwalificatiewinstmeting verzamelt de kwantitatieve gegevens waarmee de ontwikkeling in de beroepskolom kan worden gevolgd.

Na de 0-meting over de gegevens van 2000 (Geerligts e.a., 2002) en de eerste vervolgmeting over 2001 (Den Boer & Geerligts, 2004) betreft deze rapportage de gegevens over 2002. Het doel van deze rapportage is om op overzichtelijke wijze in kaart te brengen wat anno 2002 de situatie is in de beroepsonderwijskolom en de prestaties in dat jaar te vergelijken met de prestaties in 2001 en 2000.

0.2 INDICATOREN

De bewegingen in de beroepsonderwijskolom worden weergegeven met de volgende set van indicatoren:

1. *Aantal deelnemers*: aantallen deelnemers in absolute getallen.
2. *Slaagkans*: deze indicator informeert over de kans om een diploma te halen van iemand die zich inschrijft op een school.
3. *Verblijfsduur*; hierbinnen worden onderscheiden:
 - 3.1. *Verblijfsduur van gediplomeerden*; deze indicator informeert over de feitelijke hoeveelheid opleidingstijd die deelnemers

¹ Onder onderwijssector verstaan we hier de 'lagen' in de beroepsonderwijskolom: (i) vbo en mavo c.q. vmbo, mbo en hbo. Voor de sectoren op de arbeidsmarkt waarnaar we onderscheid maken binnen de onderwijssectoren, hanteren we in deze rapportage de term 'arbeidsmarktsectoren'. In vmbo en mbo wordt onderscheid gemaakt tussen de arbeidsmarktsectoren zorg, economie, techniek en landbouw. Het hbo kent 7 arbeidsmarktsectoren: economie, techniek, gezondheid, gedrags- en maatschappijwetenschappen, onderwijs/pedagogiek, taal en cultuur, en landbouw.

nodig hebben gehad om een diploma te halen in verhouding tot de normale cursusduur, en

- 3.2. *Verblijfsduur van niet-gediplomeerden*; deze indicator informeert over de feitelijke hoeveelheid opleidingstijd die een ongediplomeerde schoolverlater² neemt om te besluiten dat de opleiding niet wordt voortgezet in verhouding tot de normale cursusduur.
4. *Doorstroomkans*; deze indicator informeert over de kans om met een diploma door te stromen in vervolg beroepsonderwijs.

De indicatoren aantallen deelnemers, slaagkans en doorstroomkans geven directe informatie over de kwalificatiewinst die in de beroepskolom wordt gerealiseerd. Daarnaast is informatie over de ontwikkeling van de verblijfsduur beleidsmatig relevant om het kostenaspect in beeld te brengen.

De indicatoren slaagkans en doorstroomkans zijn gepresenteerd met relatieve cijfers lopend van 0 tot 1. In alle gevallen geldt dat een hoger cijfer wijst op 'meer', 'langer' of 'hoger'. Voor slaagkans en doorstroomkans geeft een hoger cijfer aan dat meer leerlingen een diploma behalen of doorstromen.

De indicator verblijfsduur is gestandaardiseerd in verband met de grote verschillen in verblijfsduur tussen en binnen de onderwijssectoren. Het cijfer 1 representeert voor deze indicator dus de nominale opleidingsduur. Een hoger cijfer geeft aan dat de leerlingen er gemiddeld langer over doen, een lager cijfer dat ze er gemiddeld korter over doen.

0.3 REKENWIJZEN

Voor de genoemde indicatoren zijn verschillende rekenwijzen in omloop, mede afhankelijk van de mogelijkheden van het beschikbare datamateriaal. In paragraaf 2.2. wordt een overzicht van rekenwijzen weergegeven. Net als in de rapportage over de eerste vervolgmeting, is er ook in deze rapportage voor gekozen om voor sommige onderwijssectoren meerdere rekenwijzen te presenteren. Voor een overzicht, zie bijlage 1.

² Het is moeilijk om op basis van de beschikbare gegevens de ongediplomeerde schoolverlaters te onderscheiden van de 'wisselaars'. Wisselaars kunnen van school wisselen zonder het onderwijs te verlaten. Het probleem is dat zij thans bij wisseling een nieuw leerlingnummer kunnen krijgen. Met de invoering van het persoonsgebonden nummer (onderwijsnummer) zal dat naar verwachting niet langer mogelijk zijn.

Voor alle onderwijssectoren wordt tenminste één set getallen gepresenteerd die met dezelfde rekenwijze is verkregen om ook vergelijking tussen de sectoren mogelijk te maken, namelijk de gedetailleerde (of Stoas-) rekenwijze³. In deze samenvatting ligt het accent op de resultaten conform deze rekenwijze. Ze worden in figuur 0.1 schematisch weergegeven. De uitkomsten van de andere rekenwijzen worden in paragraaf 0.4 in de tekst vermeld. In de hoofdstukken 3 t/m 7 van dit rapport wordt ingegaan op de achtergronden van de resultaten volgens de verschillende rekenwijzen en mogelijke verklaringen voor verschillen in uitkomsten. In tabel 0.3 zijn alle cijfers die in deze rapportage worden besproken in één overzicht naast elkaar gezet.

In een apart te publiceren Statistische Bijlage bij de tweede vervolgmeting (Den Boer, Geerligts & Sjenitzer, in voorbereiding) wordt verder in detail op de onderwijssectoren en hun overgangen ingegaan, worden meerjarige reeksen gepresenteerd, wordt ingegaan op bestemmingen van leerlingen voor zover daarover gegevens beschikbaar zijn en worden uitsplitsingen gemaakt naar arbeidsmarktsector en naar sekse. Voor zover daaruit interessante conclusies te trekken zijn worden die in dit rapport meegenomen.

0.4 DATA, REPRESENTATIVITEIT EN GENERALISEERBAARHEID

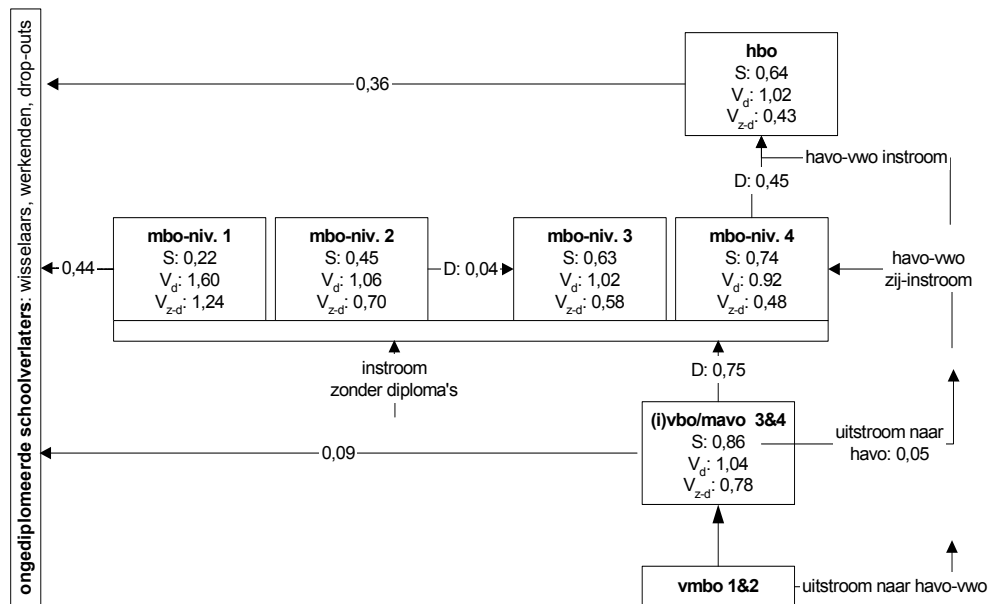
Voor de berekening van de beschreven indicatoren worden voor de verschillende onderwijssectoren (noodgedwongen) verschillende datasets gebruikt. Berekeningen over de beroepskolom als geheel waren daardoor niet mogelijk. De gebruikte datasets verschillen onderling bovendien van opzet, inhoud en kwaliteit. Met name in het niet agrarisch mbo doen zich daarbij problemen voor: onder de groep scholen waarvan de gegevens gebruikt konden worden zijn de kleinere instellingen oververtegenwoordigd. Bovendien worden, vanwege de wijze van rekenen, leerlingen waarvan de vooropleiding onbekend is (met name allochtonen) en leerlingen met een hogere vooropleiding uit de berekeningen gelaten. De representativiteit van deze data is dus beperkt, de generaliseerbaarheid van de resultaten daarmee eveneens. De data voor het niet agrarisch mbo geven bovendien geen uitsluitsel over de bestemming van de leerlingen die de opleiding ongediplomeerd hebben verlaten. Leerlingen die van instelling zijn gewisseld (en

³ Voor een toelichting van termen betreffende de rekenwijzen zie paragraaf 2.2 en bijlage 2.

soms zelfs die van opleiding zijn gewisseld) zijn in de huidige data niet te onderscheiden van ongediplomeerde schoolverlaters. Dat leidt tot onderschatting van de prestaties van het mbo. Over de omvang van deze onderschatting lopen de meningen uiteen.

0.5 RESULTATEN

De deelnemersstromen in het schooljaar 2001-2002 zijn in figuur 0.1 per onderwijssector in hoofdlijnen weergegeven. Voor het vbo/mavo worden alleen de gegevens over de leerjaren 3 en 4 meegenomen in de berekeningen. Vooraf maken we de kanttekening dat de hier gepresenteerde cijfers gemiddelden zijn⁴ en gebaseerd op verschillende databestanden die tevens verschillen van kwaliteit (zie 2.3 en 2.4).

Figuur 0.1 Overzicht deelnemersstromen in de beroepsonderwijskolom in het schooljaar 2001-2002

⁴ Bij de opzet van deze monitor is besloten voor de eenvoud geen gegevens over spreiding ten opzichte van dat gemiddelde te berekenen.

RESULTATEN (I)VBO EN MAVO⁵

Voor het (i)vbo en mavo wordt voor 2002 een totale slaagkans gevonden van 0,86. Dat is iets hoger dan in 2001 en 2000. Een mogelijke verklaring daarvoor is gelegen in het feit dat 2002 het laatste jaar was waarin leerlingen examen konden doen in (i)vbo en mavo oude stijl⁶. In hoeverre de hogere slaagkans in 2002 daarmee te verklaren valt, is niet te zeggen.

In figuur 0.1 zijn bewust alleen de gegevens over het (i)vbo/mavo in het totaal weergegeven. De reden daarvan is dat het, door de stelselwijziging naar vmbo, dit jaar niet mogelijk slaagkansen en verblijfsduren te berekenen voor ivbo, vbo en mavo afzonderlijk⁷. Voor deze sectoren kunnen wel de slagingspercentages worden berekend. Deze vallen vanwege hun berekeningswijze altijd hoger uit dan de slaagkansen (voor een toelichting zie 2.2.1). De slagingspercentages zijn weergegeven in tabel 0.3 en worden besproken in hoofdstuk 4. Ze laten de bekende verschillen tussen de leerwegen zien. De slagingspercentages van de ivbo-leerlingen liggen op 0,72, die van de leerlingen in vbo en mavo liggen duidelijk hoger, namelijk rond 0,90. Die cijfers liggen wat hoger dan in de voorafgaande jaren als gevolg van de rekenwijze en mogelijk ook vanwege de onmogelijkheid om het examen in 2003 over te doen (zie voetnoot 6).

De verblijfsduur van de gediplomeerden ligt boven de waarde 1. Gemiddeld ligt de verblijfsduur in 2002 op 1,04. De gediplomeerden hebben dus gemiddeld 4 % meer tijd nodig om hun diploma te halen dan de twee jaar die ervoor staan. Dat is wat minder dan de wat we berekenden voor 2001 en 2000. Ook hier is mogelijk een effect

⁵ Bewust worden hier de termen mavo en vbo gehanteerd, omdat deze rapportage (het laatste jaar van) het pre-vmbo-tijdperk betreft.

⁶ Leerlingen die in 2002 zijn gezakt voor het eindexamen (I)vbo of mavo (oude stijl) konden het, vanwege de grote verschillen tussen het oude en het nieuwe stelsel, in 2003 niet overdoen. Daarvan is mogelijk een incentive uitgegaan naar de leerlingen om zich meer in te spannen om hun examen te halen. De slaagkansen zijn daardoor mogelijk in 2002 wat hoger uitgevallen. Door diezelfde inspanning hebben mogelijk ook meer leerlingen korter over het behalen van een diploma gedaan dan in een normale situatie wellicht het geval zou zijn geweest, waardoor de verblijfsduren voor 2002 mogelijk lager uitvallen dan voorheen. Tenslotte hebben die leerlingen die aan zagen komen dat ze het examen niet zouden halen in tegenstelling tot andere jaren mogelijk niet besloten dat risico voor lief te nemen en eventueel volgend jaar het examen over te doen, maar zijn direct van school gegaan. De bestemmingsgegevens van de ongediplomeerde schoolverlaters uit vbo en mavo bevestigen dit beeld: het percentage ongediplomeerde doorstromers naar een mbo-opleiding op met name niveau 1 en 2 is 2 % à 3 % hoger dan in eerdere jaren (zie hoofdstuk 4).

⁷ Daarvoor zijn de gegevens nodig van leerjaar 3 en 4. Omdat de stelselwijziging in 2002 tot en met leerjaar 3 was voortgeschreden zijn de gegevens over leerjaar 3 niet te vergelijken met die uit leerjaar 4. Zie verder paragraaf 2.2.1.

merkbaar van het feit dat leerlingen het examen in 2003 niet konden over doen (zie voetnoot 6).

De verblijfsduur van de ongediplomeerden ligt in 2002 op 0,78. Dat wil zegen dat de leerlingen die besloten het (i)vbo of mavo te verlaten voordat ze een diploma hebben behaald, dat besluit gemiddeld halverwege leerjaar 4 namen. Dat is iets vroeger dan in de voorafgaande jaren. Ook dat is mogelijk een gevolg van het feit dat leerlingen het examen in 2003 niet konden over doen (zie voetnoot 6).

DOORSTROOMKANS NAAR MBO

De doorstroomkans van gediplomeerde vbo- en mavo-leerlingen naar mbo ligt voor 2002 op 0,75. Dat is iets hoger dan in 2001 en 2000. De doorstroomkansen van gediplomeerde ivbo-leerlingen liggen, net als in 2000 en 2001, aanzienlijk lager dan die van de anderen leerlingen, maar beduidend hoger dan die van de gediplomeerde ivbo-ers voorheen, namelijk op 0,60. De doorstroomkansen van de gediplomeerde vbo- en mavo-leerlingen zijn vrijwel gelijk aan die in de voorafgaande jaren, respectievelijk 0,79 en 0,77.

RESULTATEN MBO

Gemiddeld genomen ligt de slaagkans in het mbo op 0,56 in 2002. Net als in de voorafgaande jaren is ook in 2002 de kans om gediplomeerd de eindstreep van een mbo-opleiding te halen hoger naarmate leerlingen een mbo-opleiding op hoger niveau volgen.

- Voor de opleidingen op niveau 1 wordt een slaagkans van 0,22 gevonden.
- Voor niveau 2 ligt dit cijfer op 0,45.
- De niveau 3 opleidingen halen een slaagkans van 0,63.
- De niveau 4 opleidingen van 0,74.

Met uitzondering van de opleidingen op niveau 4 is dat hoger dan in de voorafgaande jaren. De slaagkans voor de opleidingen op niveau 4 zijn vrijwel gelijk gebleven aan 2001 en hoger dan 2000.

De verblijfsduur is gemiddeld vrijwel 1 (zie figuur 0.2).

- Op niveau 1 is de verblijfsduur met 1,60 hoger dan in de voorafgaande jaren. Dat wil zeggen dat het (grotere) aantal leerlingen dat in 2002 een diploma behaalde op niveau 1 daar langer over heeft gedaan.
- De gemiddelde verblijfsduren op de overige opleidingsniveaus zijn vrijwel gelijk gebleven. Ze liggen respectievelijk voor de niveaus 2, 3 en 4 op 1,06; 1,02 en 0,92.

De gemiddelde verblijfsduur van de ongediplomeerde schoolverlaters is 0,58 in 2002; dat is iets lager dan in de voorafgaande jaren. Dat wil zeggen dat de leerlingen die hun opleiding in 2002 hebben verlaten dat gemiddeld even na de helft van de opleiding doen. Ook hier lopen de verblijfsduren af naarmate het opleidingsniveau hoger is. Respectievelijk liggen de verblijfsduren voor de niveaus 1, 2, 3 en 4 op 1,24; 0,70; 0,58 en 0,48.

DOORSTROOM NAAR HBO.

De doorstroomkans van de bol-opleidingen op niveau 4 in het mbo naar opleidingen in het hbo ligt in 2002 op 0,45. Dat vrijwel gelijk aan de jaren daarvoor. Over de afgelopen negen jaar vertoont deze indicator een stijgende tendens (zie 6.1).

RESULTATEN HBO

De slaagkans in het hbo ligt in 2002 op 0,64. De cohort-rekenwijze, die gebruikt wordt in de sector zelf, leidt tot een slaagkans van 0,62 na 6 jaar⁸. De cross-sectionele rekenwijze, die gebruikt wordt door de directie hoger onderwijs van het ministerie, geeft een slaagkans van 0,68. Alle drie de rekenwijzen geven voor deze indicator iets lagere waarden aan dan in de voorgaande jaren. De verschillen zijn klein. De kans om in het hbo de eindstreep te halen verschilt tussen de verschillende instroomgroepen. Studenten met een vwo-achtergrond hebben de beste kansen (0,78) maar die zijn in 2002 afgenomen ten opzichte van de eerdere jaren. De slaagkans van studenten vanuit het havo ligt het laagst (0,55), die van de studenten uit het mbo neemt een middenpositie in (0,67).

Voor de gediplomeerden vinden we in 2002 een gemiddelde verblijfsduur van 1,02. Gemiddeld hebben de hbo-studenten voor het halen van de eindstreep wat meer tijd nodig dan de nominale studieduur. De gemiddelde verblijfsduur is vrijwel gelijk aan de waarde die we voor 2001 en 2000 rapporteerden. De havo-instromers hebben extra tijd nodig (verblijfsduur 1,09), de vwo-instromers minder (1,05).

Voor de ongediplomeerden vinden we een gemiddelde verblijfsduur van 0,43. Studenten die de studie voortijdig beëindigen doen dat in de tweede helft van het tweede studiejaar. Ook dat wijkt vrijwel niet af van de waarden die we in 2001 en 2000 vonden. Hier gelden vooral hogere waarden voor de vwo-instromers: zij blijven gemiddeld bijna 5 maanden langer in de opleiding alvorens te besluiten deze af te breken.

⁸ waarbij zij opgemerkt dat 9% van de studenten na die 6 jaar nog ingeschreven is.

0.6 VERGELIJKING 2000-2002

In het onderstaande overzicht (tabel 0.2) worden alle kerncijfers voor schooljaar 1999-2000, schooljaar 2000-2001 en schooljaar 2001-2002 weergegeven om de verschillen te kunnen analyseren.

Tabel 0.2 Vergelijking indicatoren in de meetjaren 1999-2000, 2000-2001 en 2001-2002 (Stoas rekenwijze)

	1999-2000	2000-2001	2001-2002
hbo			
Deelnemers (totaal)	311.537	319.281	321.380
Slaagkans	0,66	0,65	0,64
Verblijfsduur gediplomeerden	1,02	1,03	1,02
Verblijfsduur zonder diploma	0,42	0,41	0,43
mbo			
Deelnemers (totaal ⁹)	434.800	448.400	455.800
Slaagkans	0,45 ¹⁰	0,55	0,56
Verblijfsduur gediplomeerden	0,92 ¹⁰	0,99	0,98
Verblijfsduur zonder diploma	0,61 ¹⁰	0,61	0,58
Doorstroomkans	0,46	0,46	0,45
(i)vbo/mavo (in 3^e en 4^e leerjaar)			
Deelnemers	220.871	222.714	229.015
Slaagkans	0,84	0,83	0,86
Verblijfsduur gediplomeerden	1,07	1,06	1,04
Verblijfsduur zonder diploma	0,86	0,84	0,78
Doorstroomkans	0,73	0,74	0,75

Het overzicht laat voor het (i)vbo/mavo in 2002 waarden zien die iets gunstiger zijn dan in 2001 en in 2000. Er halen iets meer leerlingen een diploma. Ze hebben daar bovendien iets minder tijd voor nodig. Beide effecten zijn mogelijk veroorzaakt doordat deze leerlingen in 2003 hun examens niet konden overdoen (zie voetnoot 6).

Ook de leerlingen die ongediplomeerd het (i)vbo/mavo verlaten doen dat iets vroeger in de opleiding. Van deze leerlingen keert overigens ruim de helft (57 %) weer terug in enige vorm van onderwijs in het jaar nadat zij het (i)vbo/mavo hadden verlaten, merendeels (48 %) in het mbo, een veel kleiner deel (8,5 %) in een vorm van avo en 1 % in speciaal onderwijs. De overige 43 % stroomt na ongediplomeerd

⁹ Bron: Referentieraming.

¹⁰ Deze cijfers wijken door een aanscherping in het algoritme en doordat van meer scholen gegevens beschikbaar waren af van de gegevens die gerapporteerd zijn in de O-meting (zie Geerligts & Den Boer, 2004, p. 9 en hst. 5).

schoolverlaten uit het bekostigd onderwijs. Dat is iets (2 %) minder dan in 2001.

De doorstroomkans van (i)vbo/mavo naar mbo neemt over de drie meetjaren heel licht toe.

In het mbo wijken de gemiddelde waarden van de indicatoren voor 2002 weinig af van die in 2001. Zoals in de vorige rapportage al aangegeven kunnen de gegevens over 2000 alleen als globale indicaties worden gebruikt. Het lijkt erop dat het mbo in 2001 beter heeft gepresteerd dan in 2000 en dat die prestatieverbetering in 2002 is gestabiliseerd.

De doorstroomkans van mbo naar hbo laat in 2002 een vergelijkbaar beeld zien als in de twee jaar daarvoor. De meerjaarlijkse cijfers laten zien dat de doorstroomkans over het laatste decennium een stijgende trend vertoont.

Voor het hbo laat de tabel geringe veranderingen zien. De slaagkans neemt daarbij heel licht af.

Al met al lijkt de kolom in 2002 dus iets beter te presteren dan in de voorafgaande twee jaar. Met name het (i)vbo/mavo presteert iets beter (zie voetnoot 6), het mbo presteert vergelijkbaar als in 2001, de doorstroom van mbo naar hbo blijft vrijwel gelijk en het hbo presteert vrijwel op hetzelfde niveau als in de jaren daarvoor.

0.7 CONCLUSIES

Op basis van de boven gepresenteerde gegevens menen we te kunnen constateren dat de beroepsonderwijskolom in 2002 wat beter heeft gepresteerd dan in de jaren daarvoor.

We baseren die conclusie op de volgende feiten:

- het (i)vbo/mavo heeft in 2002 beter gepresteerd dan de jaren daarvoor – mogelijk een eenmalig effect (zie voetnoot 6), maar dat laat de constatering onverlet;
- de doorstroomkansen tussen (i)vbo/mavo en mbo nemen heel licht toe (lopen in elk geval niet terug) bij gelijkblijvende (of betere – zie volgende gedachtestreepje) resultaten in het mbo; over een langere periode bezien is er wellicht sprake van herstel van de doorstroomkans naar het (hoge) niveau van 1999;

- het mbo heeft vergelijkbaar gepresteerd aan de voorafgaande jaren, met die kanttekening dat we, vanwege de onzekerheid over de kwaliteit van de data over het mbo, niet kunnen vaststellen of het mbo tussen 2000 en 2001 winst geboekt heeft of niet; als dat zo is heeft het mbo die winst in 2002 geconsolideerd, zo niet dan is er in elk geval geen verlies geleden;
- de doorstroomkansen tussen mbo en hbo zijn over de hier gerapporteerde jaren stabiel, over een langere periode bezien nemen ze gestaag toe; dit effect is deels toe te schrijven aan de verslechterende arbeidsmarktomstandigheden in de betreffende periode;
- het hbo presteerde in 2002 heel licht minder goed dan in de voorafgaande jaren, bij een licht afnemende verblijfsduur.

De licht toegenomen doorstroomkansen van (i)vbo/mavo naar mbo bij gelijkblijvende prestaties van de overige onderdelen van de beroeps- onderwijsskolom leiden tot gematigd optimisme over de prestaties en de prestatiemogelijkheden van de beroepsonderwijsskolom.

	(I)IVO/MAVO-leej. 3 en 4		MBO				HBO									
	2000	2001	2002	meting	2000	2001	2002	meting	2000		2001		2002			
Deel-nemers	220.871	222.714	229.015	aantal	434.800	448.400	455.800	aantal	311.537		319.281		321.380			
Reken-wijze	stoas	stoas	stoas		stoas	stoas	stoas		cohort	cross	stoas	cohort	stoas	cohort	cross	stoas
Slaag-kans	totaal	0,84	0,83	0,86	totaal	0,45	0,55	0,56		0,64	0,66	0,66	0,72	0,65	0,68	0,64
	mavo	0,89	0,86	0,90 ¹¹	niveau 1	0,16	0,21	0,22	uit mbo	0,63	0,69	0,62	0,67	0,62	0,68	0,67
	vbo	0,84	0,83	0,92	niveau 2	0,30	0,44	0,45	uit havo	0,61	0,69	0,62	0,72	0,56	0,64	0,73
	ivbo	0,70	0,71	0,72	niveau 1+2	0,27	0,38	0,39	uit vwo	0,72	0,74	0,85	0,75	0,86	0,74	0,78
					niveau 3	0,55	0,59	0,63								
				niveau 4	0,65	0,75	0,74									
				niveau 3+4	0,61	0,67	0,68									
Verblijfs-duur met diploma	totaal	1,07	1,06	1,04	Totaal	0,92	0,99	0,98	totaal	1,11	1,02	1,12	1,03	1,08	1,02	
	mavo	1,11	1,09	1,12	niveau 1	1,34	1,50	1,60	uit mbo	1,05	1,01	1,05	1,03	1,04	1,01	
	vbo	1,05	1,04	1,04	niveau 2	1,04	1,10	1,06	uit havo	1,18	1,09	1,19	1,08	1,20	1,09	
	ivbo	1,04	1,03	1,03	niveau 1+2	1,06	1,13	1,10	uit vwo	1,08	1,04	1,08	1,04	1,08	1,05	
					niveau 3	0,96	1,02	1,02								
				niveau 4	0,87	0,93	0,92									
				niveau 3+4	0,90	0,96	0,96									
Verblijfs-duur zonder diploma	totaal	0,86	0,84	0,78	totaal	0,61	0,61	0,58	totaal	0,66	0,42	0,68	0,41	0,62	0,43	
	mavo	0,90	0,87		niveau 1	1,25	1,33	1,24	uit mbo	0,73	0,41	0,78	0,40	0,60	0,42	
	vbo	0,81	0,78		niveau 2	0,72	0,75	0,70	uit havo	0,67	0,40	0,64	0,39	0,80	0,44	
	ivbo	0,76	0,74		niveau 1+2	0,77	0,79	0,74	uit vwo	0,59	0,50	0,60	0,48	0,64	0,54	
					niveau 3	0,63	0,62	0,58								
				niveau 4	0,48	0,46	0,48									
				niveau 3+4	0,53	0,52	0,52									
Doorstroom-kans	vbo / mavo → mbo		2000	2001	2002	mbo → mbo		2000	2001	2002	mbo→hbo		2000	2001	2002	
	totaal		0,73	0,74	0,75	1+2→3+4		0,07	0,06	0,04	bol niveau 4		0,46	0,46	0,45	
	mavo		0,75	0,76	0,77	1→2		0,02	0,03							
	vbo		0,77	0,77	0,79	2→3		0,07	0,05							
	ivbo		0,50	0,51	0,60	3→4		0,02	0,03							

Tabel 0.3: Overzicht resultaten in de meelijaren 1999-2000, 2000-2001 en 2001-2002.

¹¹ de grijs weergegeven getallen zijn geen slaagkansen maar slagingspercentages (zie paragrafen 0.3 en 2.2.1).

¹² verblijfsduren op het niveau van de onderwijstypen zijn voor uitstroombjaar 2002 niet te berekenen als gevolg van de stelselwijziging (zie paragrafen 0.3 en 2.2.1).

Inhoudsopgave

1	Inleiding	17
1.1	Doel van deze rapportage	17
1.2	Kwalificatiewinst en de beroepskolom	17
1.3	Leeswijzer	18
2	De tweede vervolgmeting	21
2.1	Indicatoren	21
2.2	Rekenwijzen	22
2.3	Data	24
2.4	Respons	26
3	Resultaten ivbo, vbo en mavo	31
3.1	Slaagkans	31
3.2	Verblijfsduur gediplomeerden	32
3.3	Verblijfsduur ongediplomeerden	33
3.4	Bestemming ongediplomeerden	34
4	Resultaten vbo/mavo - mbo	35
4.1	Doorstroomkans van vbo/mavo naar mbo	35
4.2	Slaagkans en verblijfsduur mbo naar leerweg vbo/mavo	37
5	Resultaten mbo	41
5.1	Slaagkans	41
5.2	Verblijfsduur gediplomeerden	42
5.3	Verblijfsduur ongediplomeerden	43
5.4	Interne doorstroom gediplomeerden in het mbo	45
6	Resultaten mbo - hbo	47
6.1	Doorstroomkans van mbo naar hbo	47
6.2	Slaagkans en verblijfsduur hbo naar herkomst	48
7	Resultaten hbo	51
7.1	Slaagkans	51
7.2	Verblijfsduur gediplomeerden	53
8	Analyse en conclusies voor de beroepsonderwijskolom	55
8.1	Samenvatting resultaten	55
8.2	De prestaties van de beroepsonderwijskolom	57
9	Vervolg	61
9.1	Traject naar onderwijsnummer	61
9.2	Derde vervolgmeting, globale planning	62

10	Aangehaalde literatuur	63
-----------	-------------------------------	-----------

Bijlagen:

Bijlage 1.	Gebruik rekenwijzen in de onderwijssectoren	65
Bijlage 2.	Rekenwijzen: formules en procedures	67
Bijlage 3	Vergelijking aangeleverde data door de niet-agrarische mbo-scholen met de bekostigingsgegevens	73

1 Inleiding

1.1 DOEL VAN DEZE RAPPORTAGE

De overheid faciliteert het streven naar de verhoging van de kwalificatiewinst door middel van de impulsregeling. De monitoring daarvan vindt plaats door middel van een kwalitatieve en een kwantitatieve monitor. Deze rapportage betreft de kwantitatieve monitoring van de impulsmiddelen en beoogt de vorderingen op het terrein van de realisatie van kwalificatiewinst in de beroepsonderwijskolom te meten. Cinop voert de kwalitatieve monitoring van de impulsregeling uit (zie Van Esch, Neuvel en Visscher (2005)).

Het doel van deze rapportage is op overzichtelijke wijze in kaart te brengen wat in de schooljaren 1999-2000, 2000-2001 en 2001-2002 de ontwikkeling in de beroepskolom is geweest in relatie tot het realiseren van kwalificatiewinst. De kwalificatiewinstmeting moet tevens gezien worden als een pilot om vast te stellen in hoeverre de hier gehanteerde indicatoren voor kwalificatiewinst bruikbare informatie opleveren over de situatie in de beroepsonderwijskolom.

1.2 KWALIFICATIEWINST EN DE BEROEPSKOLOM

De kwalificatiewinst in de beroepskolom geeft de mate aan waarin de beroepskolom erin slaagt haar deelnemers op een zo hoog mogelijk niveau te kwalificeren. Door de commissie Boekhoud is dit streven omgezet in een aantal eenvoudige doelstellingen: zorg dat de verschillende onderwijssectoren in de beroepskolom (vmbo, mbo en hbo) beter presteren en zorg dat de doorstroom tussen deze sectoren toeneemt. Concreet wil dat zeggen dat gestreefd wordt naar meer gediplomeerden op een hoger niveau door een hogere slaagkans binnen de verschillende onderwijssectoren in de beroepsonderwijskolom en een hogere doorstroomkans tussen de onderwijssectoren.

Meer en minder recent gestelde doelen kunnen gemakkelijk aan dit streven worden gekoppeld. Het streven van de Europese Unie om in 2010 de belangrijkste kenniseconomie ter wereld te zijn heeft ertoe geleid dat er doelen gesteld worden over het terugdringen van uitval uit het onderwijs voordat voldoende kwalificaties zijn behaald om te kunnen participeren op de arbeidsmarkt (wat in Nederland is geoperationaliseerd in de startkwalificatie). Daaraan gekoppeld is het streven

Hoofdstuk 1

van de Nederlandse overheid om 50 % van de beroepsbevolking op te leiden op hbo-niveau.

De genoemde kwalitatieve monitor laat zien dat de invoering van de impulsregeling heeft geleid tot veel initiatieven om de beroepskolom gestalte te geven. De onderwijssectoren doen pogingen om onder andere door middel van loopbaanbegeleiding en –oriëntatie, programmatisch afstemming, pedagogisch didactische afstemming en regionale samenwerking met bedrijven deelnemers in staat te stellen zich zo hoog mogelijk te kwalificeren.

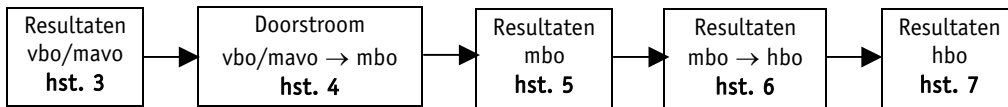
Het belang van een goed opgeleide beroepsbevolking voor voortgaande technologische ontwikkeling en de ontwikkeling tot een kennis-economie is niet alleen een kwestie van meer technisch en wetenschappelijk onderzoek, maar zeker ook van vakmanschap om alle nieuwe kennis (inzichten en ontwerpen) te kunnen benutten¹³ als het gaat om de innovativiteit van onze kenniseconomie (zie bijv. AWT, 2004).

Het is daarom voor de hand liggend om het streven naar kwalificatiewinst te koppelen aan de realisatie van de Lissabon-agenda van de EU en aan de doelstellingen in Koers BVE (OCW, 2004) en op regionaal niveau te komen tot doelstellingen ten aanzien van het aantal af te leveren vaklieden en het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters.

1.3 LEESWIJZER

Kwalificatiewinst gaat over de beroepsonderwijskolom. In deze rapportage klinkt dat door in de opzet van de resultatenhoofdstukken: aan elke sector in het beroepsonderwijs is een hoofdstuk gewijd (hoofdstukken 3, 5 en 7), maar tevens aan de relatie tussen de lagen: de overgang van vbo en mavo naar mbo (hoofdstuk 4) en die van mbo naar hbo (hoofdstuk 6). Schematisch weergegeven worden resultaten gepresenteerd zoals aangegeven in figuur 1.1. In hoofdstuk 8 geven we een over alle analyse.

¹³ Gibbons, e.a. (1994) onderscheiden mode 1 (wetenschappelijke inzichten en technische ontwerpen) en mode 2 (gebruikskennis) en maken aannemelijk dat mode 1 kennis deel uit behoort te maken van de mode 2 wereld.

Figuur 1.1 Schematische weergave van de opzet van de resultaathoofdstukken van dit rapport

Naast dit rapport wordt *een Statistische Bijlage* uitgegeven (Den Boer, Geerligs en Sjenitzer, in voorbereiding) waarin in veel meer detail dan in deze rapportage mogelijk en gewenst is de gegevens staan waaruit de tabellen en schema's in dit rapport zijn samengesteld. In deze Bijlage worden tevens tijdreeksgegevens gepresenteerd over langere perioden dan in deze rapportage en worden uitsplitsingen gemaakt naar arbeidsmarktsector en naar sekse.

Hoofdstuk 1

2 De tweede vervolgmeting

2.1 INDICATOREN

Om van de kolom van het beroepsonderwijs de kwalificatiewinst kwantitatief in kaart te brengen werken we met vier indicatoren:

1. aantallen deelnemers in absolute aantallen
2. slaagkans
3. (relatieve) verblijfsduur (van gediplomeerden en van niet-gediplomeerden)
4. doorstroomkans

Slaagkans

De slaagkans is het totale aantal leerlingen dat een diploma behaalt ten opzichte van het aantal leerlingen dat aan de opleiding is begonnen. De slaagkans (S) is minimaal 0 – als niemand van de ingestroomde leerlingen een diploma haalt – en maximaal 1 – als alle ingestroomde leerlingen een diploma halen, waarbij alleen het hoogst behaalde of (bij gelijk niveau) het laatst behaalde diploma telt.

De (relatieve) verblijfsduur

De verblijfsduur is de tijd die leerlingen in het onderwijs doorbrengen. De verblijfsduur wordt niet alleen berekend voor de gediplomeerden maar ook voor de ongediplomeerde schoolverlaters¹⁴. De verblijfsduur kan worden uitgedrukt in het aantal jaren dat een (on)gediplomeerde in het onderwijs (c.q. op de school) verblijft. Vanwege het grote verschil in nominale cursuseduren in met name het mbo, maar ook in het hbo, normeren we hier de verblijfsduur met behulp van de (voor de betreffende student geldende) nominale cursuseduur. De verblijfsduur is dus 1 als de schoolverlaters gemiddeld het onderwijs na de nominale cursuseduur verlaten. Hij is groter dan 1 als ze er langer over doen en lager dan 1 als ze er korter over doen.

Doorstroomkans

De doorstroomkans betreft het aantal gediplomeerde leerlingen dat doorstroomt naar een opleiding van een hoger niveau ten opzichte van het aantal gediplomeerden in dat jaar. Het gaat dus om het deel van de gediplomeerde (i)vbo/mavo-ers dat doorstroomt naar een mbo-

¹⁴ Onder schoolverlaters worden hier instellingsverlaters verstaan, omdat het onderscheid tussen schoolverlaters en wisselaars tussen scholen en/of opleidingen niet gemaakt kan worden.

Hoofdstuk 2

opleiding en het deel van de gediplomeerde mbo-ers dat doorstroomt naar een hbo-opleiding.

Doorstroom kan direct plaatsvinden na diplomering of na verloop van tijd. Dat laatste noemen we indirecte doorstroom. Directe doorstroom betreft de gediplomeerden die direct na diplomering (of ten minste binnen een jaar na het behalen van het diploma) met een vervolgopleiding begint. De indirecte doorstroom betreft die gediplomeerden die eerst wat anders gaan doen en (ten minste een jaar) later aan een vervolgopleiding beginnen.

In dit rapport hanteren we alleen het begrip doorstroom en doorstroomkans. Daarmee bedoelen we de totale doorstroom, de som van de directe en de indirecte doorstroom. Daarbij moet uitdrukkelijk vermeld worden dat de voor de overgang van (i)vbo/mavo naar mbo op basis van de hier beschikbare data *alleen de directe doorstroom* kan worden berekend.

De doorstroomkans (D) is 0 als geen enkele en 1 als alle gediplomeerden naar een hoger niveau van beroepsonderwijs doorstromen.

2.2 REKENWIJZEN

De genoemde indicatoren kunnen op verschillende manieren berekend worden. In de rapportage van de eerste vervolgmeting hebben we twee typen berekeningen onderscheiden (zie Den Boer & Geerligts, 2004). In het loopbaanvolgende type wordt een instroomcohort wordt gevolgd. In het loopbaanreconstruerende type wordt vanuit een uitstroomcohort teruggeredeneerd. Daarbinnen hebben we onderscheiden¹⁵:

- a. de cohort-benadering, waarin een groep deelnemers vanaf de instroom over een aantal jaren wordt gevolgd, totdat zij (vrijwel) allen het onderwijs al dan niet gediplomeerd hebben verlaten;
- b. de cross-sectionele benadering, die een doorsnede (cross-sectie) geeft van verschillende cohorten die allemaal één leerjaar opschuiven bij overgang van het ene schooljaar naar het andere;
- c. de globale uitwerking van het loopbaanreconstruerende type, waarbij de verhoudingen worden berekend van uitstroom en ongediplomeerd schoolverlaten ten opzichte van de totale uitstroom in een bepaald leerjaar;
- d. de gedetailleerde uitwerking van het loopbaanreconstruerende type, waarin de gegevens van een steeds toenemend aantal schooljaren worden benut om (op termijn) een cohort te reconstrueren.

¹⁵ Voor verdere toelichting zie Den Boer & Geerligts (2004).

De tweede vervolgmeting

In dit rapport worden, net als in het vorige, alle vier de genoemde rekenwijzen gehanteerd, in wisselende combinaties voor de verschillende onderwijssectoren. Welke rekenwijzen voor welke sector worden gehanteerd staat vermeld in bijlage 1. Formules en procedures zijn beschreven in bijlage 2. Het is belangrijk om vast te stellen dat elke rekenwijze een eigen betekenis heeft en ook eigen uitkomsten oplevert. In de resultatenhoofdstukken komen we daarop terug. In de Statistische Bijlage bij dit rapport worden de verschillende berekeningswijzen vergeleken.

2.2.1 PROBLEMEN BIJ DE BEREKENINGEN VAN DE INDICATOREN IN (I)VBO EN MAVO VOOR 2002

Voor de berekening van slaagkansen en verblijfsduren zijn gegevens nodig over alle leerjaren (zie bijlage 2). In het (i)vbo/mavo benutten we alleen de gegevens over de bovenbouw, dat zijn de leerjaren 3 en 4. In leerjaar 2001-2002 doet zich de situatie voor dat de stelselwijziging van mavo en vbo naar vmbo voortgeschreden was tot en met het derde leerjaar. Dat betekent dat de leerlingen in het derde leerjaar zich in een van de vier leerwegen in het vmbo bevonden: de theoretische leerweg (TL), de gemengde leerweg (GL), de Kader Beroepsgerichte leerweg (KL) en de Basis Beroepsgerichte leerweg (BL). De leerlingen die in leerjaar 2001-2002 in het vierde leerjaar zaten, bevonden zich in een mavo-, of een vbo- of een ivbo-opleiding. Zo lang de berekening van de slaagkansen en verblijfsduren het totale vmbo c.q. (i)vbo / mavo betreffen, treden hierdoor geen problemen op. Zodra we echter op het niveau van mavo, vbo en ivbo apart gaan kijken wel.

Omdat we voor de berekening van de slaagkansen de totale aantallen leerlingen van leerjaar 3 en 4 nodig hebben, kunnen over 2001 de slaagkansen voor mavo, vbo en ivbo worden berekend en over 2003 voor TL, GL, KBL en BBL. Voor de berekening van de slaagkansen over 2002 kan dat alleen als er een één op één vergelijking mogelijk zou zijn tussen het oude en het nieuwe stelsel. Hetzelfde geldt voor de berekening van de verblijfsduur. Daarvoor zijn de aantallen doublures en uitvallers in leerjaar 3 en 4 nodig. Ook hier geldt dat dat voor 2001 en voor 2003 heel goed kan, omdat het dan over dezelfde typen / leerwegen in hetzelfde stelsel gaat. Voor 2002 kan dat alleen bij een één op één vergelijking tussen de twee stelsels. Dat zou een geforceerde operatie zijn, waarmee geen recht wordt gedaan aan het oude en aan het nieuwe stelsel. De enige wijze waarop dat zou kunnen, zou er bovendien toe leiden dat vergeleken wordt op basis van de aantallen leerlingen die in de typen in het oude stelsel zaten (bijv mavo)

Hoofdstuk 2

en in de leerwegen in het nieuwe stelsel (bijv TI én GL). Dat leidt tot een vertekende weergave van de werkelijkheid, omdat daarmee ingebouwd wordt dat de uitkomsten van de berekening ongeveer gelijk zijn aan het jaar daarvoor.

In deze rapportage maken we daarom de volgende keuzes:

- voor het totaal van de bovenbouw van (i)vbo en mavo berekenen we de slaagkansen en verblijfsduren volgens de steeds gebruikte methode; dat kan, omdat het totaal van mavo, vbo en ivbo vergelijkbaar is met het vmbo;
- voor de onderwijstypen ivbo, vbo en mavo afzonderlijk berekenen we geen slaagkansen en verblijfsduren;
- voor de onderwijstypen mavo, vbo en ivbo afzonderlijk berekenen we in plaats van de slaagkansen de slagingspercentages over het 4^e leerjaar.

Het slagingspercentage is dat deel van de leerlingen in het 4^e leerjaar dat slaagt voor het examen. Omdat daarbij alle leerlingen die voor het vierde leerjaar het onderwijs hebben verlaten niet worden meegeteld, valt het slagingspercentage altijd hoger uit dan de slaagkans.

2.3 DATA

Net als in de voorafgaande metingen verschillen de beschikbare gegevens per schoolsoort.

1. *(i)vbo/mavo*: van het (i)vbo en mavo zijn alleen geaggregeerde gegevens beschikbaar. We kennen per sector (zorg en welzijn, techniek, economie, landbouw) het totaal aantal ingeschreven leerlingen, jongens en meisjes, op het telmoment voor de bekostiging. Van deze groepen is tevens informatie beschikbaar over de positie in het daaropvolgende jaar. Deze gegevens zijn beschikbaar voor de periode tussen 1996 en 2002. Op basis daarvan kunnen voor deze 7 jaar de aantallen gediplomeerden en ongediplomeerden worden berekend en kan de bestemming na schoolverlaten worden nagegaan. Differentiatie naar examenniveaus binnen vbo (A-, B-, C-, of D-niveau) of mavo (C- of D-niveau) is niet mogelijk.

Er zijn geen gegevens over de verblijfsduur; deze wordt berekend volgens de cross-sectionele methode (zie bijlage 2). De gegevensset

De tweede vervolgmeting

is aangeleverd door Cfi¹⁶.

2. *mbo*: de mbo-gegevens zijn wel op individueel niveau beschikbaar. Voor een aantal scholen zijn van elke deelnemer in 2000, 2001 en 2002 en voor een aantal scholen voor elke deelnemer in 1999, 2000, 2001 en 2002 gegevens beschikbaar over een schooladministratienummer, het leerlingnummer, geslacht, geboortedatum, opleiding (crebonummer, daarmee is ook de sector bekend), de school (brin-code), of in het teljaar het diploma is behaald, de eerste inschrijfdatum en de leerweg. De leerweg is niet optimaal uitgesplitst in de gegevens: er wordt een onderscheid gemaakt tussen de voltijdse en deeltijdse dagopleiding (BOL), de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) en de examendeelnemer. Van deze laatste categorie is de voorgeschiedenis onbekend. Ook is er enige onduidelijkheid over de definitie van de (eerste) inschrijfdatum: wordt hier gevraagd om de datum waarop een leerling voor het eerst de instelling binnenkomt, of gaat het om de inschrijfdatum voor de genoemde opleiding? Waar mogelijk wordt de historie van een leerling gecontroleerd aan de hand van gegevens van eerdere bekostigingsjaren. De gegevens zijn rechtstreeks aangeleverd door de instellingen. De gegevens over het Groen mbo zijn afkomstig van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit.
3. *hbo*: ook de hbo-gegevens zijn op individueel niveau beschikbaar. Van elke deelnemer is het correspondentienummer van de Informatie Beheer Groep (IBG) bekend, het geslacht, de geboortedatum, de vooropleiding, de etniciteit, een schoolcode (brin-code) en het jaar van eerste inschrijving bij de instelling. De opleiding (croho, daarmee is ook de sector bekend), de opleidingsvorm (voltijd, deeltijd, duaal), de opleidingsfase (propedeuse, vervolg) zijn gegeven. Van elk bekostigingsjaar weten we welk deel van het jaar de student voor de opleiding stond ingeschreven. De hbo-gegevens-set is het meest compleet en bevat naast bovenstaande informatie over de inschrijvingsjaren 1998/1999, 1999/2000, 2000/2001 en 2001/2002 ook het aantal jaren dat de betreffende student voor deze tijd in het hbo was ingeschreven. De gegevens zijn aangeleverd door de IBG¹⁷.

¹⁶ Centrale Financiën Instellingen is de (sinds 1992) verzelfstandigde uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW. Cfi is belast met de financiering van de instellingen op het terrein van onderwijs, onderzoek en verzorging, en met informatieverzameling en -overdracht.

¹⁷ De Informatie Beheer Groep (IBG) is een zelfstandig bestuursorgaan, dat in opdracht van de minister van OCW wetten en regelingen uitvoert op het onderwijsterrein.

Hoofdstuk 2

In schema 2.1 staan per onderwijssector de beschikbare gegevens weergegeven.

Schema 2.1 De inhoud van de vbo-, mbo- en hbo-bestanden.

onderwijssoort	beschikbare gegevens
(i)vbo/mavo Geaggregeerd	Aantal inschrijvingen, ivbo, vbo en mavo Aantal gediplomeerden Posities in vervolgopleidingen
Mbo per leerling	Schoolnummer Schooladministratienummer, Geboortedatum Datum inschrijving, vooropleiding Nummer van opleiding, datum diplomering Datum uitschrijving
Hbo per student	Schoolnummer Schooladministratienummer, Geboortedatum Datum inschrijving, vooropleiding Nummer van opleiding, datum diplomering Datum uitschrijving

Het leerlingnummer uit de mbo-gegevensset correspondeert niet met het correspondentienummer uit de hbo-set. Daardoor is het niet mogelijk om individuele overgangen van mbo naar hbo te volgen.

Het is met de beschikbare gegevens dus niet mogelijk over de sectoren in het beroepsonderwijs heen berekeningen te maken over de kwalificatiewinst. De berekeningen moeten daarom beperkt blijven tot de sectoren apart. Om de beroepsonderwijskolom recht te doen wordt daarnaast aandacht besteed aan de overgangen tussen de sectoren voor zover de data dat toelaten.

2.4 RESPONS

Van het vbo/mavo, het hbo en het agrarisch mbo zijn gegevens beschikbaar over de totale populatie, voor het vbo/mavo over een periode van zeven opeenvolgende jaren, voor het hbo van vijf en voor het agrarisch mbo van drie opeenvolgende jaren¹⁸. Wat betreft de kwaliteit van de gegevens voor het vbo/mavo, het hbo en het agrarisch mbo mogen we aannemen dat die over het geheel genomen redelijk tot goed is. Voor het hbo worden de gegevens op individueel niveau doorgegeven aan de IBG en gekoppeld aan de bekostiging van de

¹⁸ Er zijn over meer jaren gegevens beschikbaar. We volstaan in deze rapportage met gegevens over 3 jaren omdat voor het overig mbo voor 3 gegevens beschikbaar zijn. In de Statistische bijlage worden voor meerdere jaren gegevens gepresenteerd.

De tweede vervolgmeting

studenten, hetgeen de betrouwbaarheid van de gegevens uiteraard ten goede komt. In het agrarische mbo is over de afgelopen jaren een standaard procedure ontwikkeld die goede betrouwbaarheid van de gegevens waarborgt. Voor het vbo/mavo geldt dat de gegevens op geaggregeerd niveau worden aangeleverd en wordt samengesteld uit verschillende datasets, hierbij is een risico dat assumpties worden gemaakt die de betrouwbaarheid van de gegevens niet ten goede komen. De productie van de vbo/mavo-data is in 2003 echter drastisch gewijzigd als gevolg van sterk verbeterde mogelijkheden voor koppeling en controle van data. De resultaten van de berekeningen over deze onderwijssector wijken mede daardoor af van in de 0-meting gepresenteerde resultaten (zie Den Boer en Geerligts, 2004). De consistentie van de gegevens is goed.

De gegevens over de Bve-sector zijn door de instellingen aangeleverd. Van de in totaal 51 instellingen in het mbo (met uitzondering van de AOC's, zie boven) zijn door 35 gegevens aangeleverd (respons 68%), waarvan door 19 bruikbare gegevens (bruikbare respons 37%). In deze groep van 19 zijn de kleinere instellingen oververtegenwoordigd, waardoor in totaal van 32% van de leerlingen in het mbo gegevens zijn ingelezen voor de berekeningen. Van deze leerlingen valt alsnog een kwart af doordat de vooropleiding onbekend is, of hoger dan de gebruikelijke instroom (deze laatste zijn buiten beschouwing gelaten doordat ze de cijfers onproportioneel sterk beïnvloeden; zie bijlage 2). De uiteindelijke cijfers gepresenteerd in het rapport zijn hierdoor gebaseerd op 113.549 leerlingen, 24% van de leerlingen in het niet-agrarisch mbo, plus 18.685 leerlingen uit het agrarisch mbo.

Op zich zou het werken met een steekproef van 25% van de in het mbo vertegenwoordigde leerlingen alleszins acceptabel zijn, ware het niet dat de steekproef niet a-select wordt getrokken. De selectie vindt, zoals gezegd plaats op grond van de bruikbaarheid van de bestanden – die vaker worden aangeleverd door de kleinere scholen en van het agrarisch mbo. Daarnaast vindt de selectie plaats op basis van de mate waarin de bestanden gegevens bevatten over de vooropleidingen van de deelnemers en op grond van de vooropleidingen zelf. Deze selectie is noodzakelijk om te voorkomen dat de indicator slaagkans te hoge schatting van geeft vanwege de verkorte verblijfsduur van leerlingen met een hogere vooropleiding (zie bijlage 2). Leerlingen waarvan geen vooropleiding bekend is en leerlingen die een te hoge vooropleiding hebben vallen daarom uit de berekening. Leerlingen die niet meegenomen worden doordat hun vooropleiding onbekend is, zullen

Hoofdstuk 2

vaker de leerlingen zijn met een bijzondere achtergrond, zoals allochtonen of mensen met een anderszins afwijkende vooropleiding.

Tot slot nog een aantal kanttekeningen betreffende de betrouwbaarheid van de gegevens die wel zijn opgeleverd. De aangeleverde bestanden worden gecheckt op een aantal punten die noodzakelijk zijn voor het invoeren en bruikbaar maken van de gegevens. De gegevens worden tevens gecheckt op consistentie: komen leerling gegevens over de jaren en tussen de gediplomeerden en actieven overeen en vallen waarden binnen logische marges, zoals geboortedata tussen de 1900 en 2000. Tenslotte wordt nagegaan in hoeverre de gegevens overeenkomen met de door de scholen aangeleverde gegevens voor de bekostigingstelling. Tijdens alle controle rondes kwamen veel foute waarden en andere problemen met de data aan het licht. Voor de instellingen die uiteindelijk meegenomen zijn in de berekening zijn de geconstateerde problemen opgelost, maar het feit dat de bestanden van de meeste instellingen meerdere malen zijn teruggestuurd voor verbetering geeft twijfels over de correctheid van de gegevens op punten die minder makkelijk te controleren zijn. De grote hoeveelheid fouten wordt veroorzaakt door een aantal zaken. Door fusies van scholen en dus van administratiesystemen zijn gegevens verloren gegaan of op basis van assumpties of schattingen in het administratiesysteem opgenomen. Doordat bij sommige instellingen niet alle gevraagde gegevens in een systeem zitten wordt er veel handmatig gedaan om de gevraagde bestanden op te leveren, hetgeen altijd een belangrijk risico voor fouten is. Ten tijde van de dataverzamelingen ten behoeve van de kwalificatiewinstmeting heeft het ministerie de standaard vooropleidingstabel aangepast van een systeem van 64-codes naar systeem met 16 codes. Deze systemen blijken niet een-op-een te vertalen. We zijn daardoor genoodzaakt geweest verschillende methodes te hanteren om de gegevens bruikbaar te maken, waardoor grote verschillen tussen scholen opgetreden kunnen zijn. Tenslotte blijkt de uiteindelijke dataset van een belangrijk aantal scholen meerdere procenten af te wijken van de aantallen opgegeven deelnemers voor de bekostigingstellingen (zie bijlage 3). Deze verschillen worden hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt door administratieve problemen zoals hierboven omschreven. In de onderstaande tabel staat in categorieën van afwijkingen van de bekostigingstellingsgegevens aangegeven om hoeveel scholen het gaat. In overleg met de opdrachtgever en de Bve Raad¹⁹ is ervoor gekozen

¹⁹ De Bve Raad is de landelijke brancheorganisatie van de instellingen voor beroepsonderwijs en volwasseneneducatie.

De tweede vervolgmeting

om alle scholen in de berekeningen mee te nemen en de gevonden afwijkingen daarbij voor lief te nemen.

Al met al is dus voor het vbo/mavo een consistente gegevensset beschikbaar met populatiegegevens, zij het op geaggregeerd niveau. Ook voor het hbo en het agrarisch mbo kunnen we werken met consistente populatiegegevens die bovendien op individueel niveau beschikbaar zijn. De grootste problemen doen zich voor in het niet agrarisch mbo. Daar zijn de gegevens weliswaar op individueel niveau beschikbaar maar de kwaliteit en de volledigheid laten te wensen over. Dit gegeven maakt de vergelijkingen tussen de verschillende onderwijssectoren er niet eenvoudiger op. Voor de duidelijkheid geven we in onderstaand overzicht aan welke indicatoren gebaseerd zijn op welke data.

Schema 2.2 Onderwijssectoren, indicatoren en data

onderwijssector(en)	indicatoren	data
(i)vbo, mavo	Aantal deelnemers, Slaagkans, Verblijfsduur, Doorstroomkans	Populatiegegevens zoals aangeleverd door Cfi
mbo verzorging, techniek en economie & administratie	Aantal deelnemers	Referentieraming
	Slaagkans, Verblijfsduur	Gegevens 19 mbo-scholen
agrarisch mbo	Aantal deelnemers, Slaagkans, Verblijfsduur	Populatiegegevens zoals aangeleverd door ministerie van LNV
alle mbo	Doorstroomkans	CBS-gegevens (populatie)
hbo	Aantal deelnemers, Slaagkans, Verblijfsduur, Doorstroomkans	Populatiegegevens hbo zoals aangeleverd door IBG

Hoofdstuk 2

3 Resultaten ivbo, vbo en mavo

Dit hoofdstuk gaat over de resultaten van het ivbo, vbo en mavo. Deze resultaten zijn gebaseerd op de gegevens over de totale populatie van leerlingen in deze onderwijstypen (zie 2.3).

Omdat deze rapportage de beroepskolom betreft laten we de basisvorming – de eerste twee jaren van het (i)vbo en mavo – buiten beschouwing. De hier gerapporteerde gegevens betreffen dus alleen de bovenbouw van deze onderwijstypen, de leerjaren 3 en 4.

Voor de eenvoud duiden we in de tabellen de schooljaren steeds aan met het *laatste* jaar. De slaagkansen over 2002 betreffen dus het aantal leerlingen dat in 2002 – dat is aan het eind van het schooljaar 2001-2002 – hun diploma hebben behaald.

3.1 SLAAGKANS

De slaagkans van deelnemers in het (i)vbo/mavo ligt in 2002 gemiddeld op 0,86. Er is sprake van een lichte stijging ten opzichte van 2000 en 2001. Deze stijging kan wellicht deels worden verklaard door het gegeven dat de leerlingen die in 2002 examen deden in het (i)vbo of mavo en daarvoor zakten dat examen in schooljaar 2002-2003 niet konden overdoen. Daarvan is hoogstwaarschijnlijk een incentive uitgegaan naar de leerlingen om zich een grotere inspanning te getroosten om het examen te halen.

Tabel 3.1 Slaagkans (i)vbo/mavo in 2000, 2001 en 2002

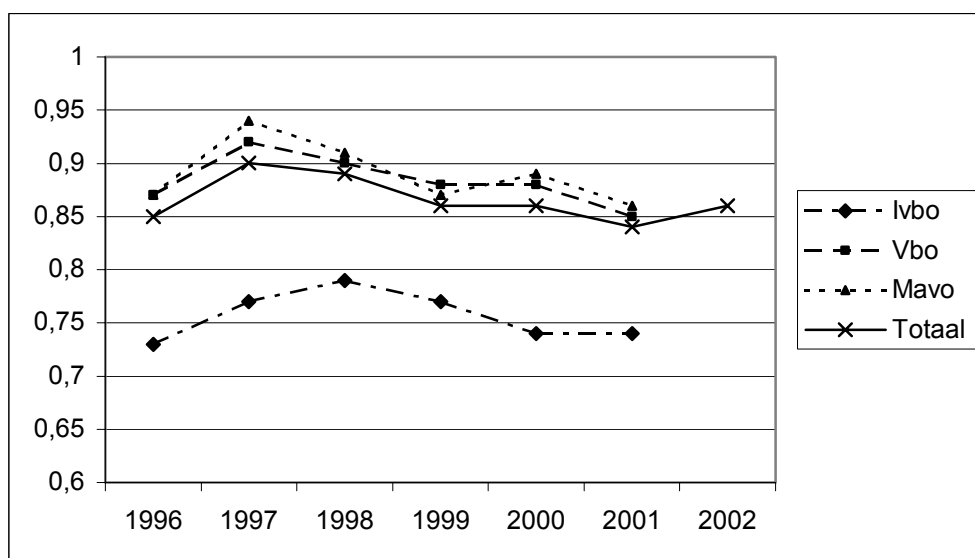
	meting	(i)vbo/mavo – leerjaren 3 en 4		
		2000	2001	2002
Deelnemers		220.871	222.714	229.015
Slaagkans	totaal	0,84	0,83	0,86
	Mavo	0,89	0,86	0,90 ²⁰
	Vbo	0,84	0,83	0,92
	Ivbo	0,70	0,71	0,72

Door de stelselwijziging naar vmbo is het niet mogelijk voor 2002 voor de onderwijstypen afzonderlijk slaagkansen te berekenen. Daarvoor zijn namelijk ook de gegevens over het derde leerjaar nodig. In plaats

²⁰ De cijfers voor mavo, vbo en ivbo afzonderlijk voor 2002 betreffen niet de slaagkans maar het slagingspercentage (zie 2.2.1). Door de berekeningswijze valt dat altijd hoger uit dan de slaagkans.

Hoofdstuk 3

daarvan zijn in tabel 3.1 de slagingspercentages opgenomen. Dat is het percentage van de leerlingen in het 4^e leerjaar dat het examen haalt. Dit slagingspercentage valt altijd hoger uit dan de slaagkans, omdat de doublures en ongediplomeerde schoolverlaters uit leerjaar 3 daarin buiten beschouwing worden gelaten. De in tabel 3.1 weergegeven slagingspercentages laten wel dezelfde verhouding tussen de onderwijstypen zien die in 2001 en 2002 ook te zien waren in de slaagkansen voor die jaren.

Figuur 3.1 Slaagkansen ivbo, vbo en mavo tussen 1996 en 2002

Figuur 3.1 laat zien dat de gunstiger slaagkans in 2002 komt na een periode met een licht dalende tendens tussen 1997 en 2001. Zoals boven al aangegeven kan deze tendens zijn veroorzaakt door het feit dat het examen 'oude stijl' in 2002 voor het laatst werd afgenomen.

3.2 VERBLIJFSDUUR GEDIPLOMEERDEN

De gemiddelde verblijfsduur in het vbo en mavo neemt over de hier gerapporteerde meetjaren heel licht af. Gemiddeld ligt de verblijfsduur voor 2002 op 1,04. Dat wil zeggen dat de leerlingen gemiddeld 4% meer tijd nodig hebben dan de twee jaar die nominaal staat voor vbo/mavo leerjaar 3 en 4. Dat betekent dat bijna 9% van de leerlingen

Resultaten ivbo, vbo en mavo

er een jaar langer over doet, of ruim 4 % één en ruim 2 % twee jaar langer.

Tabel 3.2 Verblifsduur gediplomeerden (i)vbo/mavo in 2000, 2001 en 2002

	Meting	(i)vbo/mavo – leerjaren 3 en 4		
		2000	2001	2002
Deelnemers		220.871	222.714	229.015
Verblifsduur met diploma	Totaal	1,07	1,06	1,04
	Mavo	1,11	1,09	
	Vbo	1,05	1,04	
	Ivbo	1,04	1,03	

N.B. Om dezelfde reden als genoemd in 3.1 kunnen voor de onderwijstypen afzonderlijk geen verblijfsduren worden berekend.

Ook hier geldt dat de kortere verblijfsduur in 2002 ten opzichte van de beide voorafgaande jaren het gevolg kan zijn geweest van het feit dat de leerlingen in het schooljaar 2002-2003 het examen 'oude stijl' niet over konden doen. Van de leerlingen die dit examen niet hebben gehaald zijn een groter aantal dan in de voorgaande jaren ingestroomd in het algemeen vormend volwassenen onderwijs en het mbo (zie 3.4). Als deze leerlingen het examen hadden overgedaan en daarvoor waren geslaagd, hadden zij voor een gemiddeld wat langere verblijfsduur gezorgd dan nu het geval is geweest. Ten gevolge daarvan is de gemiddelde verblijfsduur van de gediplomeerden wat lager dan anders.

3.3 VERBLIJFSDUUR ONGEDIPLOMEERDEN

De verblijfsduur van de ongediplomeerde uitstroom is in 2002 gemiddeld 0,78. Dat wil zeggen dat de gemiddelde leerling die (i)vbo of mavo ongediplomeerd heeft verlaten dat in de tweede helft van het laatste verblijfsjaar doet. Ook hier geldt dat voor de afzonderlijke onderwijstypen geen verblijfsduren berekend kunnen worden.

Tabel 3.3 Verblifsduur ongediplomeerden (i)vbo/mavo in 2000, 2001 en 2002

	meting	(i)vbo/mavo – leerjaren 3 en 4		
		2000	2001	2002
Deelnemers		220.871	222.714	229.015
Verblifsduur zonder diploma	totaal	0,86	0,84	0,78
	Mavo	0,90	0,87	
	Vbo	0,81	0,78	
	Ivbo	0,76	0,74	

Hoofdstuk 3

In vergelijking met de voorafgaande twee jaren is de gemiddelde verblijfsduur van de ongediplomeerden in 2002 lager dan in de jaren daarvoor. Ook dat kan het gevolg zijn van het feit dat gezakten hun diploma niet konden over doen. Die leerlingen die zagen aankomen dat zij hun examen niet zouden halen hebben waarschijnlijk eerder dan anders besloten de school te verlaten, omdat ze daarna toch door zouden moeten stromen naar een andere vorm van onderwijs om daar ofwel alsnog een diploma te behalen ofwel een beroepsopleiding te volgen (zie 3.4).

3.4 BESTEMMING ONGEDIPLOMEERDEN

Van deze ongediplomeerde schoolverlaters uit (i)vbo en mavo zijn in 2002 ($\pm 4\%$) meer leerlingen doorgestroomd naar algemeen vormend onderwijs dan in de jaren daarvoor. Dat betreft vooral volwassenenonderwijs (vavo mavo), maar ook de havo. Tevens zijn iets meer ongediplomeerde schoolverlaters uit (i)vbo en mavo ($\pm 2\%$) naar het mbo gegaan dan in de voorgaande jaren. Dat is vooral (voltijd en deeltijd) mbo-bol op niveau 1 of 2 (met uitzondering van het groene mbo) en minder niveau 3 of 4. Er zijn in 2002 $\pm 5\%$ minder ongediplomeerde schoolverlaters uit (i)vbo en mavo die ook het onderwijs verlieten dan in de jaren daarvoor. Deze tendens past bij het eerder geconstateerde gegeven dat de leerlingen die in 2002 hun examen mavo of vbo niet haalden het in schooljaar 2002-2003 niet over konden doen. Zij hebben er dus voor gekozen om dat alsnog in het volwassenenonderwijs te doen of ongediplomeerd door te stromen naar (de drempelloze opleidingen binnen) het mbo. Voor de ongediplomeerde schoolverlaters uit het ivbo liggen de cijfers iets anders. Van hen heeft $\pm 9\%$ minder dan in de voorafgaande jaren het onderwijs verlaten. Zij zijn merendeels doorgestroomd naar een opleiding in het mbo op niveau 1 of 2, en daarbinnen vaker naar een bol-opleiding dan naar een bbl-opleiding.

4 Resultaten vbo/mavo - mbo

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten over de doorstroom van (i)vbo / mavo naar mbo. Ook daarvoor wordt gebruik gemaakt van de data uit de onderwijsmatrix. Het gaat derhalve om populatiegegevens. Voor de eenvoud duiden we in de tabellen de schooljaren steeds aan met het *laatste* jaar. De slaagkansen over 2002 betreffen dus het aantal leerlingen dat in 2002 – dat is in de loop van, meestal aan het eind van, het schooljaar 2001-2002 hun diploma hebben behaald.

4.1 DOORSTROOMKANS VAN VBO/MAVO NAAR MBO

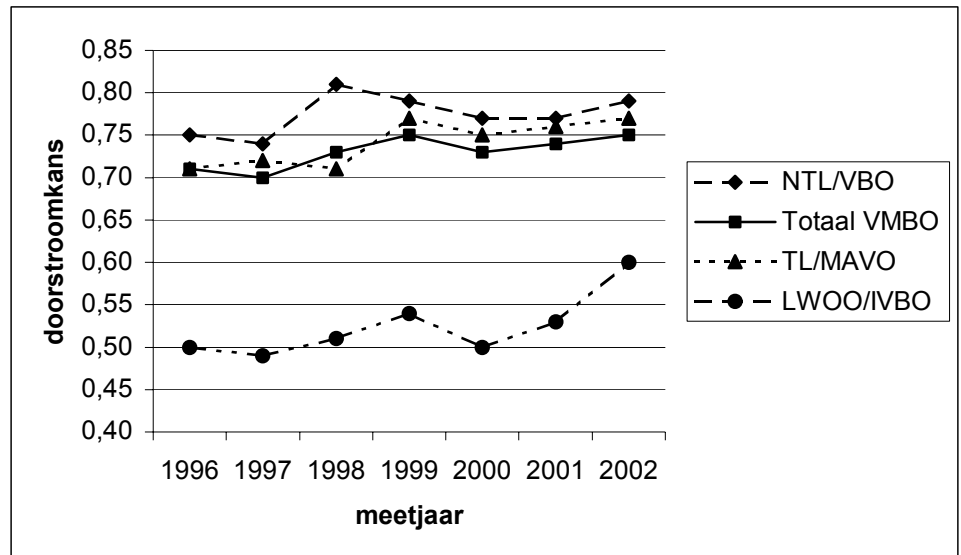
Uit de gegevens in tabel 4.1 blijkt dat de overgrote meerderheid van de gediplomeerde uitstroom uit vbo en mavo direct doorstroomt naar een opleiding in het mbo. De doorstroomkans neemt over de laatste drie jaren licht toe. De doorstroomkansen vanuit de verschillende onderwijstypen verschillen onderling. De doorstroomkans van leerlingen uit het ivbo is duidelijk lager, maar hoger dan in de voorgaande jaren. Die van leerlingen uit de beide andere onderwijstypen nemen over de laatste 3 jaren licht toe.

Tabel 4.1 Doorstroomkans gediplomeerden naar mbo

		2000	2001	2002
Doorstroomkans	totaal	0,73	0,74	0,75
	Mavo	0,75	0,76	0,77
	Vbo	0,77	0,77	0,79
	Ivbo	0,50	0,53	0,60

Figuur 4.1 plaatst deze tendens in een langere reeks. Ook daaruit blijkt dat de licht stijgende tendens van de laatste jaren volgt op een lichte daling in 2000 ten opzichte van 1999. Over de 7 jaar totaal neemt de doorstroomkans toe.

Hoofdstuk 4

Figuur 4.1 Doorstroomkans ivbo, vbo mavo naar mbo in de periode 1996 - 2002

Tabel 4.2 laat de bestemmingen zien van de gediplomeerde uitstromers uit het (i)vbo en mavo. De doorstroom vanuit de mavo naar de havo is in 2002 even groot is als in 2001. In de zes jaren daarvoor is deze kans afgenomen van 0,20 naar 0,10 (zie Statistische Bijlagen).

Tabel 4.2 Bestemmingen gediplomeerden in 2001 en 2002

		naar mbo	uit bekostigd onderwijs	naar havo
2001	Ivbo	0,53	0,45	-
	Vbo	0,77	0,20	-
	Mavo	0,76	0,14	0,10
	Totaal	0,74	0,20	0,05
2002	Ivbo	0,58	0,41	-
	Vbo	0,79	0,20	-
	Mavo	0,77	0,14	0,10
	Totaal	0,75	0,19	0,05

Ook in meer detail gezien (zie Statistische Bijlage) blijken er niet of nauwelijks verschillen te bestaan tussen de bestemmingen van de gediplomeerden in 2002 en die in de voorgaande jaren.

4.2 SLAAGKANS EN VERBLIJFSDUUR MBO NAAR LEERWEG VBO/MAVO

In deze paragraaf gaan we na wat de slaagkansen en de verblijfsduren zijn van de uit het vbo en mavo naar mbo doorgestroomde leerlingen in het mbo. De gegevens staan in tabel 4.3. Daarbij moet worden opgemerkt dat de gepresenteerde aantallen en indicatorwaarden zijn gebaseerd op de gegevens die we in dat jaar van de mbo-scholen hebben verkregen. Met name de toenemende aantallen deelnemers hebben dus vooral te maken met het grotere aantal scholen waar we gegevens van hebben gekregen. We nemen ze dan ook in de eerste plaats op om de verhouding te laten zien in de aantallen leerlingen die doorgestroomd zijn naar de verschillende niveaus in het mbo.

Tabel 4.3 Slaagkans in het mbo van doorgestroomde vbo/mavo- leerlingen

Herkomst		mbo					
		2000		2001		2002	
		aantal deelnemers	slaagkans in mbo	aantal deelnemers	slaagkans in mbo	aantal deelnemers	slaagkans in mbo
gediplomeerde mavo-leerlingen	1	444	0,24	668	0,30	631	0,49
	2	2754	0,45	3000	0,51	4167	0,56
	1+2	3198	0,39	3668	0,45	4798	0,55
	3	5009	0,63	7258	0,57	12162	0,65
	4	17738	0,62	20992	0,72	28365	0,75
	3+4	22747	0,62	28250	0,67	40527	0,71
gediplomeerde vbo-leerlingen	1	1273	0,20	1284	0,30	1808	0,34
	2	10850	0,35	12026	0,44	18881	0,45
	1+2	12123	0,32	13310	0,42	20689	0,44
	3	8953	0,57	10872	0,59	16857	0,67
	4	5986	0,69	6763	0,68	9997	0,84
	3+4	14939	0,61	17635	0,62	26854	0,73

N.B. De gegevens in deze tabel zijn gebaseerd op de data die zijn verkregen van de onderwijsinstellingen in het mbo (zie 2.4).

Tabel 4.3 laat tussen 2001 en 2002 een duidelijke toename zien van de slaagkansen van doorgestroomde de leerlingen in een mbo-opleiding. Dat geldt met name voor de leerlingen die vanuit een mavo-opleiding doorstromen naar een mbo-opleiding op niveau 3. Daarmee is de slaagkans overigens niet zo heel veel hoger dan die in 2000 voor deze groep al was. De duidelijk hogere slaagkans van de mavo-ge-diplomeerden in een mbo-4-opleiding in 2001 wordt in 2001

Hoofdstuk 4

gehandhaafd. Ook de slaagkans van de vbo-leerlingen is in 2002 toegenomen ten opzichte van die in 2001 en 2000. Dat geldt vooral de mbo-3- en de mbo-4-opleidingen.

Voor de vbo-leerlingen in de andere mbo-opleidingen blijven de slaagkansen ongeveer gelijk aan de eerdere jaren. De kleine groep mavo-leerlingen die doorstroomde naar niveau 1 doet het in 2002 veel beter dan in de jaren daarvoor.

Tabel 4.4 Verblifsduur gediplomeerden in het mbo van doorgestroomde vbo/mavo-leerlingen in 2000 en 2001

herkomst	mbo			
	niveau	2000	2001	2002
gediplomeerde mavo-leerlingen	1	1,42	1,32	1,65
	2	0,98	1,06	1,02
	1+2	1,01	1,09	1,09
	3	0,90	0,97	0,98
	4	0,87	0,92	0,92
	3+4	0,88	0,93	0,93
gediplomeerde vbo-leerlingen	1	1,24	1,55	1,67
	2	1,01	1,09	1,07
	1+2	1,03	1,12	1,11
	3	0,97	1,02	1,08
	4	0,91	0,95	0,94
	3+4	0,95	1,00	1,02

Tabel 4.4 laat over het geheel genomen gelijkblijvende verblijfsduren zien. Uitzondering zijn de leerlingen die van het vbo doorstromen naar een opleiding op niveau 3. Hun verblijfsduur is over de gemeten 3 jaren gestaag toegenomen van 0,97 in 2000, naar 1,02 in 2001 tot 1,08 in 2002. Daarmee kan de toegenomen slaagkans van 2001 naar 2002 worden verklaard, maar de relatief lage slaagkans in 2001 ten opzichte van 2000 en 2002 niet.

Ook de overige gegevens lijken de in eerdere rapportages veronderstelde relatie tussen verblijfsduur en slaagkans slechts ten dele te ondersteunen. De vbo-gediplomeerden die in een mbo-opleiding op niveau 4 instroomden hadden in 2001 vrijwel dezelfde slaagkans als in 2000 (resp. 0,69 en 0,68), terwijl de verblijfsduur licht steeg (van 0,91 naar 0,95). In 2002 nam de slaagkans voor deze groep beduidend toe (naar 0,84), terwijl de verblijfsduur vrijwel gelijk bleef (0,94). Voor de mavo-gediplomeerden die instroomden in een mbo-opleiding op niveau

Resultaten vbo/mavo - mbo

3 geldt iets vergelijkbaars: hun slaagkans nam af van 0,63 naar 0,57 tussen 2000 en 2001 terwijl hun verblijfsduur toenam van 0,90 naar 0,97. In 2002 nam de slaagkans weer toe naar 0,65, iets hoger dan het niveau van 2000, terwijl de verblijfsduur vrijwel gelijk bleef (0,98). Alleen de mavo-geplumeerden die instroomden in een mbo-opleiding op niveau 4 gedragen zich zoals verondersteld. Hun slaagkans nam van 2000 naar 2001 toe van 0,62 naar 0,72 bij een toenemende verblijfsduur van 0,91 naar 0,95. In 2002 neemt de slaagkans nog iets toe voor deze groep (0,75) bij een vrijwel gelijke verblijfsduur (0,94). Het lijkt daarom van belang de relatie tussen slaagkans en verblijfsduur verder te onderzoeken. Daarbij is het de vraag in hoeverre de hier gebruikte gegevens over het mbo van voldoende kwaliteit zijn om een dergelijk onderzoek uit te voeren. Voor het hbo is een onderzoek naar deze relatie in voorbereiding (Sjenitzer, in voorbereiding).

Hoofdstuk 4

5 Resultaten mbo

In dit hoofdstuk presenteren we de gegevens over het mbo. Deze zijn gebaseerd op de aangeleverde data van alle 12 AOC's en 19 ROC's. In de paragrafen 2.3 en 2.4 hebben we uiteengezet waar welke data vandaan komen en wat de kwaliteit daarvan is. Over het geheel kunnen we stellen dat de data voor het agrarisch mbo volledig en betrouwbaar geacht mogen worden en dat we dat voor het overig mbo niet kunnen zeggen. In het niet agrarisch mbo is sprake van een oververtegenwoordiging van de kleine ROC's en is sprake van data waarvan de betrouwbaarheid a priori niet duidelijk is²¹. Daarom en vanwege het feit dat de gegevens steeds gebaseerd zijn op wisselende aantallen scholen en deelnemers moet de vergelijking tussen de jaren met de nodige voorzichtigheid worden uitgevoerd.

Voor de eenvoud duiden we in de tabellen de schooljaren steeds aan met het *laatste* jaar. De slaagkansen over 2002 betreffen dus het aantal leerlingen dat in 2002 – dat is in de loop van, meestal aan het eind van, het schooljaar 2001-2002 hun diploma hebben behaald.

5.1 SLAAGKANS

Uit de gegevens in tabel 5.1 blijkt dat in 2002 de slaagkans 0,56 bedraagt²². Ten opzichte van 2001 is sprake van een verwaarloosbare stijging. De relatieve verschillen in slaagkans tussen de opleidingen op de verschillende niveaus zijn consistent met de gegevens over 2000 en 2001: de slaagkansen voor de niveau 1 opleidingen zijn het laagst, die voor de niveau 2 opleidingen zijn hoger, voor de niveau 3 opleidingen worden nog wat hogere resultaten gevonden en voor de niveau 4 opleidingen de hoogste.

²¹ In paragraaf 2.4 geven we aan dat de gegevens afwijken van de bekostigingstelling.

²² Om administratief technische redenen zijn in deze rapportage geen gegevens beschikbaar volgens de globale (of bve raad-) berekeningswijze.

Hoofdstuk 5

Tabel 5.1 Slaagkans in het mbo, totaal en per opleidingsniveau

Meetjaar	mbo		
	2000	2001	2002
Deelnemers	434 800	448 400	455 800
N in database	63.900	67.500	133.000
Totaal	0,45	0,55	0,56
Niveau 1	0,16	0,21	0,22
Niveau 2	0,30	0,44	0,45
Niveau 1+2	0,27	0,38	0,39
Niveau 3	0,55	0,59	0,63
Niveau 4	0,65	0,75	0,74
Niveau 3+4	0,61	0,67	0,68

Voor zover dat op grond van deze data mogelijk is laten de gegevens in de vergelijking tussen 2002 en 2001 een tamelijk consistent beeld voor het mbo zien. Op niveau 1 en 2 nemen de slaagkansen verwaarloosbaar toe, op niveau 4 neemt die verwaarloosbaar af. Alleen voor de niveau 3 opleidingen wordt een wat hogere slaagkans gevonden dan in 2001. Al met al lijkt het mbo in 2002 ongeveer vergelijkbaar te presteren als in 2001.

In de vorige rapportage hebben we vraagtekens gezet bij de gevonden verschillen tussen de indicatorwaarden voor 2001 en 2000. Als deze waarden kloppen heeft het mbo in 2001 een winst geboekt die het in 2002 heeft geconsolideerd. Gezien de beperkte hoeveelheid data en de matige kwaliteit daarvan blijft het is onduidelijk of die conclusie getrokken mag worden.

Daar staat tegenover dat we in de volgende paragraaf zullen constateren dat ook de verblijfsduren in 2002 stabiel zijn gebleven ten opzichte van 2001, waar we in de vorige rapportage constateerden dat de verblijfsduur in 2001 beduidend hoger lag dan in 2000.

Daarmee lijkt iets meer onderbouwing gegeven te kunnen worden aan de tussen 2000 en 2001 toegenomen slaagkansen.

5.2 VERBLIJFSDUUR GEDIPLOMEERDEN²⁵

Zoals boven al aangegeven, constateerden we in de vorige rapportage een stijging van de verblijfsduren van de gediplomeerden in 2001 ten

²⁵ Voor het berekenen van de verblijfsduur wordt per opleiding (crebonummer) de daarvoor bekende nominale cursusduur gebruikt. Die kunnen voor de verschillende opleidingsniveaus sterk uiteenlopen.

opzichte van 2000. We konden daarmee de gestegen slaagkansen verklaren. In deze rapportage kunnen we constateren dat de verblijfsduren zich op dat hogere niveau hebben gestabiliseerd: voor 2002 wordt een vrijwel gelijke verblijfsduur geconstateerd als voor 2001, namelijk 0,98 (dat was 0,99 in 2001 en 0,92 in 2000). Net als in 2001 hadden in 2002 de leerlingen die een diploma behaalden in het mbo gemiddeld vrijwel precies de tijdsduur nodig die ervoor staat.

Tabel 5.2 Verblijfsduur gediplomeerden mbo

meetjaar	mbo		
	2000	2001	2002
Totaal	0,92	0,99	0,98
Niveau 1	1,34	1,50	1,60
Niveau 2	1,04	1,10	1,06
Niveau 1+2	1,06	1,13	1,10
Niveau 3	0,96	1,02	1,02
Niveau 4	0,87	0,93	0,92
Niveau 3+4	0,90	0,96	0,96

Die benutting van de geboden tijd is niet gelijkmatig verdeeld over de opleidingen op de verschillende niveaus. De leerlingen in de niveau 4 opleidingen doen relatief het kortst over hun opleiding: in 2002 hadden ze 0,92^{ste} deel van de reguliere opleidingstijd nodig om een diploma te behalen. In de lagere opleidingsniveaus hebben de leerlingen relatief meer tijd nodig. Het meeste tijd om hun diploma te behalen gebruiken de leerlingen in de niveau 1 opleidingen: in 2000 1,34, in 2001 1,5 en in 2002 1,6 keer de reguliere opleidingstijd van een jaar die voor hun opleiding staat. Voor de niveau 2 opleidingen was dat beduidend minder, maar ook meer dan de reguliere opleidingstijd. In de niveau 3 opleidingen besteedden de leerlingen ongeveer de beschikbare tijd om een diploma te behalen. Over de gehele linie stabiliseerden zich in 2002 de verblijfsduren, dat geldt niet voor de niveau 1 opleidingen, daar namen ze met gemiddeld 0,1 toe. Bij een nauwelijks gestegen slaagkans is dat in verhouding vrij veel.

5.3 VERBLIJFSDUUR ONGEDIPLOMEERDEN

Tabel 5.3 geeft de relatieve tijd weer waarin leerlingen besloten hun opleiding in het mbo ongediplomeerd te verlaten. Gemiddeld lag die op 0,58 van de nominale opleidingsduur. Dat wil zeggen dat de leerlingen

Hoofdstuk 5

gemiddeld genomen de beslissing om de opleiding ongediplomeerd te verlaten hebben genomen op 2/3 van de opleiding.

Over de hier gerapporteerde 3 meetjaren fluctueren deze cijfers licht. Voor de opleidingen op niveau 1 constateren we een daling van de beslistijd om de opleiding voortijdig te verlaten die iets lager ligt dan in 2001, maar vrijwel gelijk aan die in 2000. In de niveau 2 opleidingen constateren we een kortere verblijfsduur voor voortijdig schoolverlaten dan in 2001 en ook dan die in 2000 zij het minder. Datzelfde geldt voor de opleidingen op niveau 3. De verblijfsduur voor voortijdig schoolverlaten in niveau 4 is over de 3 meetjaren vrijwel gelijk.

Tabel 5.3 Verbljfsduur ongediplomeerden

meetjaar	mbo		
	2000	2001	2002
Totaal	0,61	0,61	0,58
Niveau 1	1,25	1,33	1,24
Niveau 2	0,72	0,75	0,70
Niveau 1+2	0,77	0,79	0,74
Niveau 3	0,63	0,62	0,58
Niveau 4	0,48	0,46	0,48
Niveau 3+4	0,53	0,52	0,52

Er zijn grote verschillen in verblijfsduur tussen de opleidingsniveaus. De ongediplomeerde schoolverlaters uit de niveau 1 opleidingen verlieten hun opleiding ca drie maanden ná de reguliere opleidingstijd van een jaar. Hun verblijfsduur is 1,24. Voor de niveau 2 leerlingen vinden we een verblijfsduur van ca 0,70. Dat wil zeggen dat zij gemiddeld halverwege het tweede jaar hun 2-jarige opleiding verlieten. De leerlingen die een opleiding op niveau 3 ongediplomeerd verlieten, deden dat gemiddeld op ongeveer op 2/3 van hun opleiding, dat is na bijna 2 jaar. De leerlingen die een niveau 4 opleiding ongediplomeerd verlieten deden dat ongeveer halverwege hun opleiding, ook dat is gemiddeld na ongeveer 2 jaar.

Bij deze resultaten willen we de nadrukkelijke kanttekening maken dat het niet bekend is wat deze leerlingen na schoolverlaten zijn gaan doen. Het is zeer wel mogelijk dat een belangrijk deel van hen dezelfde of een ander opleiding elders of op dezelfde school hebben voortgezet. Ander onderzoek laat zien dat, hoewel voor grote delen van de ongediplomeerde schoolverlaters onbekend, voor aandelen wisselend

tussen enkele procenten tot de helft van deze leerlingen het geval is (zie bijv. Onderwijsinspectie 2002 en Lokman, 1995) afhankelijk van opleidingsrichting en -niveau.

In de vorige paragraaf constateerden we een langere verblijfsduur voor de gediplomeerden uit niveau 1. Hier constateren we een kortere verblijfsduur voor de ongediplomeerden uit niveau 1. Beide constateringen doen we bij een vrijwel gelijk blijvende slaagkans voor dit niveau (0,22 voor 2002 tegen 0,21 voor 2001). We kunnen de leerlingen in deze jaren niet vergelijken qua achtergrond, vooropleiding, leermogelijkheden, etc. Kennelijk is het zo dat in het ene jaar een grotere inspanning geleverd moet worden om een zelfde (overigens lage!) percentage leerlingen de eindstreep te doen halen dan het andere jaar. En kennelijk slaagt het onderwijssysteem erin die flexibiliteit op te brengen. We gaan er daarbij vanuit dat het loont om leerlingen langer de tijd te geven om een diploma te halen.

5.4 INTERNE DOORSTROOM GEDIPLOMEERDEN IN HET MBO

In tabel 5.4 laten we de interne doorstroom binnen het mbo zien. Deze is berekend door het aantal leerlingen dat in een opleiding op niveau 3 of 4 instroomt met een mbo opleiding op niveau 1 of 2 als vooropleiding te delen door het totale aantal leerlingen dat een niveau 1 of 2 opleiding gediplomeerd heeft afgerond²⁴.

Tabel 5.4 Interne gediplomeerde doorstroom mbo

meetjaar	mbo		
	2000	2001	2002
niveau 1+2 -> niveau 3+4 ²⁵	0,07	0,06	0,04

De tabel laat zien dat er in 2002 in vergelijking tot de voorafgaande jaren wat minder leerlingen zijn doorgestroomd van een opleiding op niveau 1 of 2 naar een opleiding op niveau 3 of 4.

²⁴ Kanttekening bij deze rekenwijze: we weten niet zeker of de gegevens over de vooropleiding van de leerlingen die vanuit een niveau 1 of 2 opleiding doorstromen in een niveau 3 of 4 opleiding in de leerlingadministraties worden aangepast.

²⁵ Door veranderingen in de vooropleidingentabel is het niet meer mogelijk om onderscheid te maken tussen de opleidingen op niveau 1 en 2 onderling en 3 en 4 onderling. In de voorafgaande rapportages was dat nog wel mogelijk.

Hoofdstuk 5

6 Resultaten mbo - hbo

In dit hoofdstuk presenteren we de gegevens over de doorstroom van mbo naar hbo en over het succes van deze doorstromers in het hbo. Voor beide berekeningen kunnen we gebruik maken van populatiegegevens.

Voor de eenvoud duiden we in de tabellen de schooljaren steeds aan met het *laatste* jaar. De doorstroomkansen voor 2002 betreffen dus het aantal leerlingen dat in 2002 – dat is in de loop van, meestal aan het eind van, het schooljaar 2001-2002 – hun mbo-diploma hebben behaald en die in 2002 – dat is in de loop van, maar meestal in het begin van het schooljaar 2002-2003 in een hbo-opleiding zijn ingestroomd.

De gegevens over de doorstroomkansen mbo-hbo betreffen de totale doorstroom, zowel de gediplomeerde mbo-ers die direct na afronding van hun mbo-opleiding een hbo-opleiding zijn begonnen als degenen die dat na enige hebben gedaan.

6.1 DOORSTROOMKANS VAN MBO NAAR HBO

Tabel 6.1 laat zien dat de doorstroomkans vanuit een bol-niveau 4 opleiding naar het hbo in 2002 0,45 bedroeg. Dat is 0,01 lager lag dan in de jaren daarvoor. Er is dus over de gemeten 3 jaar sprake van een vrijwel constante doorstroomkans van mbo naar hbo.

Tabel 6.1 Doorstroomkans vanuit mbo-bol-niveau 4 opleidingen naar hbo

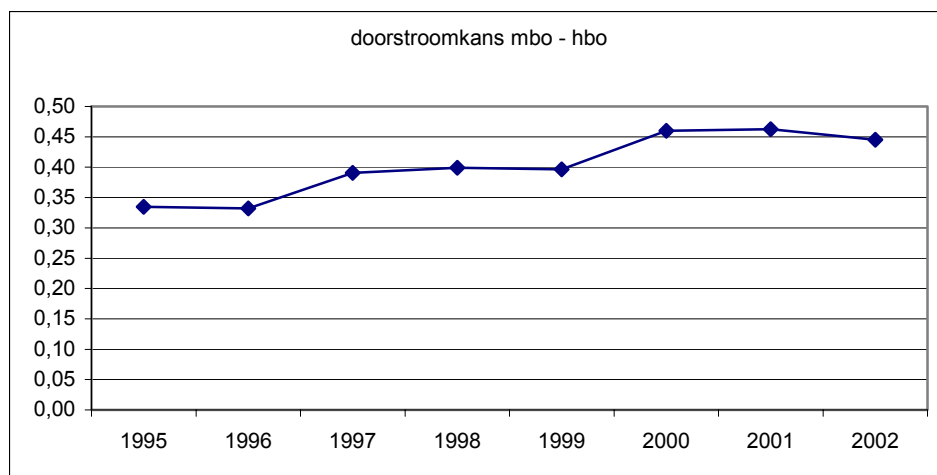
	2000	2001	2002
aantallen gediplomeerden mbo-bol-niveau 4 ²⁶	44.770	47.000	45.700
aantallen eerstejaars hbo studenten met bol-niveau 4 ²⁷	20.580	21.730	20.340
mbo-bol-niveau 4 -> hbo	0,46	0,46	0,45

In figuur 6.1 geven we de doorstroomkansen van mbo naar hbo over een wat langere periode.

²⁶ Bron CBS (daarbij is gebruik gemaakt van de aantallen gediplomeerden uit een middenkader of specialisten opleiding bol of bbl, voltijd of deeltijd voor 2002, en gediplomeerden uit een middenkader c.q. 'lange' of specialisten-opleiding voltijd, deeltijd of leerlingwezen of havo-mbo voor de jaren daarvoor voor alle sectoren.

²⁷ Bron CBS.

Hoofdstuk 6

Figuur 6.1 Doorstroomkans van mbo-bol-niveau 4 naar hbo 1995-2002

Figuur 6.1 laat zien dat in de loop van de weergegeven 8 jaren een duidelijke stijgende tendens waar te nemen valt in de doorstroom van mbo naar hbo. Lag de doorstroomkans in 1995 en 1996 even boven de 30 %, in 1997 steeg die naar rond de 40 %. Deze doorstroomkans bleef tot en met 1999 op dat niveau. In 2000 komt de doorstroomkans naar rond de 45 %. Deze kans blijft tot en met het hier weergegeven meetjaar stabiel.

6.2 SLAAGKANS EN VERBLIJFSDUUR HBO NAAR HERKOMST

De gegevens over de slaagkansen en verblijfsduren van de eerstejaars hbo-studenten uit het mbo vergeleken met die uit havo en vwo staan vermeld in de tabellen 7.1 en 7.2 in het volgende hoofdstuk. We vatten de resultaten daaruit hier kort samen.

Gemiddeld genomen doen de studenten die vanuit het mbo doorstromen naar het hbo het vooral goed als ze een hbo-opleiding gaan volgen die inhoudelijk aansluit bij hun mbo-opleiding. Ze nemen dan qua slaagkans een tussenpositie in tussen de havo-instromers en de vwo-instromers. Als ze een inhoudelijk andere hbo-opleiding gaan volgen is hun slaagkans lager dan die van de beide andere groepen instromers. Gemiddeld genomen haalt iets minder dan tweederde van de doorstromers vanuit het mbo naar het hbo gediplomeerd de eindstreep.

Resultaten mbo - hbo

De doorgestroomde mbo-leerlingen die een diploma halen in het hbo, hebben daar minder tijd voor nodig dan de andere instroomgroepen. Hun verblijfsduur is vrijwel de reguliere verblijfsduur (1,01 in 2002). De verblijfsduur van de havo- en vwo-instromers ligt hoger, namelijk gemiddeld op 1,09 en 1,05 in 2002.

Voor de studiestakers geldt dat zij een besluit om met de opleiding te stoppen nemen in de loop van het tweede studiejaar. De mbo- (en de havo-)instromers nemen dit besluit wat sneller dan de vwo-instromers.

Hoofdstuk 6

7 Resultaten hbo

De berekeningen van de slaagkans en verblijfsduur zijn uitgevoerd op populatiegegevens, verkregen van de IBG. Door de sector zelf worden op deze gegevens cohort-berekeningen uitgevoerd. In deze paragraaf worden die weergegeven samen met de gegevens die gebaseerd zijn op de rekenwijzen die getypeerd zijn als de cross-sectionele benadering en de gedetailleerde (of Stoas-) rekenwijze.

Voor de eenvoud duiden we in de tabellen de schooljaren steeds aan met het *laatste* jaar. De slaagkansen over 2002 betreffen dus het aantal leerlingen dat in 2002 – dat is in de loop van, meestal aan het eind van, het schooljaar 2001-2002 hun diploma hebben behaald.

7.1 SLAAGKANS

In de onderstaande tabel worden de slaagkansen van de hbo-studenten voor de drie meetjaren weergegeven. Voor 2002 wordt volgens de cohort-methode een slaagkans van 0,65 gevonden. Dat is iets lager dan in 2001 maar evenveel hoger dan in 2000. Ook de slaagkansen naar herkomst wijken licht af van de voorafgaande jaren: de eerstejaars studenten afkomstig uit het mbo doen het iets minder goed, die uit het havo en vwo iets beter dan in de voorafgaande jaren. Over het geheel genomen is het beeld stabiel: na zes jaar heeft circa twee derde deel van de studenten een diploma behaald²⁸.

Tabel 7.1 Slaagkans hbo

meting	hbo								
	cohort			cross-sectioneel			stoas		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
aantal							311.537	319.281	321.380
Totaal	0,64	0,66	0,65	0,71	0,72	0,68	0,65	0,65	0,64
uit mbo	0,63	0,62	0,62	0,66	0,67	0,68	0,67	0,67	0,67
uit havo	0,61	0,62	0,64	0,69	0,72	0,73	0,56	0,56	0,55
uit vwo	0,72	0,72	0,74	0,74	0,75	0,77	0,86	0,86	0,78

²⁸ Uit vergelijkingen van de afstudeerpercentages van de instroomcohorten is zichtbaar dat dit percentage tot 6 jaar na instroom duidelijk toeneemt, zij het steeds minder. Na 6 jaar is de toename van het percentage studenten van een instroomcohort dat dan nog een diploma behaalt nog hooguit een of enkele procenten.

Hoofdstuk 7

Ook de cross-sectionele cijfers laten een stabiel beeld zien over de 3 meetjaren. Er is sprake van een lichte stijging van de slaagkansen voor elk van de drie onderscheiden groepen ingestroomde studenten. Over all daalt de slaagkans licht. Dat heeft te maken met het feit dat van niet alle studenten de vooropleiding bekend is of in te delen in een van de drie hier gehanteerde vooropleidingcategorieën. Deze studenten presteren aanzienlijk minder goed dan de studenten afkomstig uit mbo, havo en vwo. Opmerkelijk is afwijking van het verschil in prestatie tussen de studenten naar herkomst met de gegevens conform de cohort-methode. De studenten met een mbo-achtergrond doen het conform de cross-sectionele berekening het minst goed, de studenten afkomstig uit het vwo doen het het best en de studenten afkomstig uit het havo nemen een middenpositie in. De cohortmethode geeft alleen een verschil tussen de studenten afkomstig uit vwo en die uit beide andere vooropleidingen aan, waarbij de vwo-ers het beter doen.

Ook de gedetailleerde (Stoas)-cijfers laten over het geheel een stabiel beeld zien; dat zagen we in de vorige rapportage ook voor de nog langere termijn. Hetzelfde geldt en voor de mbo- en de havo-instroom. In vergelijking met beide andere rekenwijzen vallen twee zaken sterk op. In de eerste plaats valt op dat waar volgens de cohort-methode alleen de studenten uit het vwo het beter doen dan de rest en volgens de cross-sectionele methode de havo-instroom een middenpositie inneemt, neemt volgens de Stoas-methode juist de mbo-groep de tussenpositie in. Zoals ook in de vorige rapportage reeds aangegeven blijkt uit de gegevens in de statistische bijlage dat dit verschil verklaard wordt door de prestaties van de mbo-doorstromers alleen beter zijn in de hbo-opleidingen die inhoudelijk aansluiten bij de mbo-vooropleiding. In de andere vervolgoopleidingen doen ook volgens de Stoas-methode de havo-instromers het beter dan de mbo-instromers.

In de tweede plaats constateert deze rekenwijze een terugval in de slaagkans van de vwo-instromers – van 0,85 en 0,86 in 2000 en 2001 naar 0,78 in 2002 – die beide andere methoden niet aangeven.

7.2 VERBLIJFSDUUR GEDIPLOMEERDEN²⁹

Tabel 7.2 laat zien hoe lang de gemiddelde student nodig heeft om een hbo-diploma te behalen. De verschillen tussen de rekenwijze zijn te verklaren vanuit de aard van de rekenwijzen³⁰. Over de afgelopen 3 jaar zijn er vrijwel geen verschillen.

Tabel 7.2 Verblijfsduur gediplomeerden hbo naar herkomst

meting	hbo					
	2000		2001		2002	
	cross	stoas	cross	stoas	cross	stoas
totaal	1,11	1,02	1,12	1,03	1,08	1,02
uit mbo	1,05	1,01	1,05	1,03	1,04	1,01
uit havo	1,18	1,09	1,19	1,08	1,20	1,09
uit vwo	1,08	1,04	1,08	1,04	1,08	1,05

De tabel laat zien dat de gemiddelde verblijfsduur net iets boven de nominale cursusduur ligt. Dat geldt bij uitstek voor de havo-instromers. Zij hebben gemiddeld bijna een half jaar meer tijd nodig dan ervoor staat om de eindstreep te halen. Ook voor de vwo-instroom geldt dat ze meer tijd nodig hebben, maar dat ligt eerder in de orde van een of twee maanden. De mbo-instromers hebben nauwelijks extra tijd nodig.

De verschillen tussen de verschillende rekenwijzen hebben te maken met de wijze van berekenen: bij de berekening volgens de cohort- en de cross-sectionele methoden wordt gerekend in *studiejaren*, bij de berekening conform de Stoas methode in *studiemaanden*.

Tabel 7.3 laat zien na hoeveel tijd de studenten die de opleiding ongediplomeerd verlaten het besluit nemen om dat te doen. Gemiddeld genomen nemen de studenten dat besluit in het tweede jaar van de studie. De Stoas-cijfers laten zien dat de HBO-studenten gemiddeld iets meer tijd nodig hebben om te besluiten de opleiding te staken dan in 2001 en 2000, maar de verschillen zijn erg klein.

²⁹ Voor het berekenen van de verblijfsduur wordt de feitelijke studieduur in maanden gedeeld door de nominale studieduur. Die is meestal 4 jaar. Voor zover die bij ons bekend waren zijn de verkorte trajecten in de berekeningen meegenomen. Dat wil zeggen dat de feitelijke studieduur in maanden voor deze studenten gedeeld is door het aantal maanden dat hun verkorte studie nominaal besloeg, meestal 36.

³⁰ In de cross-sectionele rekenwijze worden verblijfsduren berekend in teljaren, in de Stoas rekenwijze per maand.

Hoofdstuk 7

Deze tendens is ook bij de mbo-instromers te bespeuren en in wat sterkere mate bij de havo- en de vwo-instromers. Zij hebben ten opzichte van 2000 een 0,04 (2 maanden) langere verblijfsduur nodig om dit besluit te nemen en ten opzichte van 2001 respectievelijk 0,05 (2,5 maanden) en 0,06 (bijna 3 maanden). Dat geldt vooral voor de havo- en vwo-instromers.

Tabel 7.3 Verblijfsduur ongediplomeerden hbo naar herkomst

Meting	hbo					
	2000		2001		2002	
	cross	stoas	cross	stoas	cross	stoas
Totaal	0,66	0,42	0,68	0,41	0,62	0,43
uit mbo	0,73	0,41	0,78	0,40	0,60	0,42
uit havo	0,67	0,40	0,64	0,39	0,80	0,44
uit vwo	0,59	0,50	0,60	0,48	0,64	0,54

De verschillen tussen de rekenwijzen (studiejaren versus studiem maanden) kunnen erop wijzen dat de spreiding tussen de studenten groot is.

Vermoedelijk is de spreiding in de tijd die studenten nemen om de keuze te maken tot ongediplomeerd studieverlaten er de oorzaak van dat de verschillende rekenwijzen leiden tot andere verschillen tussen de mbo-, havo- en vwo-instromers (zie paragraaf 7.2).

8 Analyse en conclusies voor de beroepsonderwijskolom

Op grond van de beschikbare gegevens is het niet mogelijk een over all statistiek voor de beroepskolom te geven. We vatten daarom de resultaten voor de verschillende lagen in het systeem en de overgangen daartussen hieronder samen om op basis daarvan conclusies te trekken over het presteren van de kolom als geheel.

8.1 SAMENVATTING RESULTATEN

(i)vbo/mavo

De gegevens laten zien dat het (i)vbo/mavo het in 2002 beter doet dan in de jaren daarvoor: de gemiddelde slaagkans is hoger en de gemiddelde verblijfsduur is korter. Ook de gemiddelde verblijfsduur van de ongediplomeerde schoolverlaters is korter dan in de voorgaande twee jaar.

Een mogelijke verklaring voor deze effecten is de stelselwijziging naar (leerwegen in het) vmbo. Deze stelselwijziging was in 2002 voortgeschreden tot en met de derde klas. Door die stelselwijziging en de onvergelykbaarheid van de leerwegen daarbinnen met de voormalige onderwijstypen (i)vbo en mavo, was het voor leerlingen in schooljaar 2002-2003 niet mogelijk hun examen oude stijl over te doen. Daarvan is hoogstwaarschijnlijk een stimulering uitgegaan naar leerlingen om een grotere inspanning te leveren om hun diploma te behalen. Daarmee is waarschijnlijk de slaagkans in 2002 wat hoger dan die in de eerdere jaren. De leerlingen die daardoor nu wel hun diploma hebben behaald, terwijl ze dat anders wellicht niet hadden gedaan hebben daardoor korter over hun opleiding gedaan. Daardoor is de verblijfsduur van de gediplomeerden in 2002 waarschijnlijk wat lager dan die in de eerdere jaren. Tenslotte lijkt het aannemelijk dat die leerlingen die zagen aankomen dat ze het examen niet zouden halen die situatie niet hebben afgewacht omdat ze het examen niet konden overdoen en eerder het (i)vbo/mavo hebben verlaten. Die veronderstelling wordt bevestigd door een hogere ongediplomeerde instroom vanuit (i)vbo/mavo in het mbo.

Van de ongediplomeerden is een groter percentage doorgestroomd naar algemeen vormend vervolgonderwijs, met name volwassenenonderwijs op mavo-niveau, maar ook havo. Dat gaat niet alleen om ongediplomeerde mavo-schoolverlaters, maar ook om

Hoofdstuk 8

ongediplomeerde vbo-schoolverlaters. Ook de doorstroom van de groep ongediplomeerde schoolverlaters naar het mbo is in 2002 wat hoger dan in eerdere jaren.

Doorstroomkans naar mbo.

De doorstroomkans naar mbo is vrijwel onveranderd op ruim driekwart van de gediplomeerde uitstroom uit het(i)vbo/mavo. Voor het vbo en mavo ligt dit percentage een paar procent hoger dan gemiddeld.

Hoewel lager dan voor vbo en mavo is de doorstroomkans vanuit ivbo in de loop van de afgelopen jaren toegenomen. Voor 2002 meten we 0,60.

De doorgestroomde leerlingen vanuit (i)vbo/mavo naar mbo doen het daar in 2002 beter dan in de eerdere meetjaren. Dat geldt vooral voor de leerlingen die doorstroomden naar een mbo-opleiding op niveau 3.

Mbo

De kwaliteit van de gegevens waarop we conclusies moeten trekken over de ontwikkelingen binnen het mbo is aan kritiek onderhevig. Met dat in gedachten denken we te constateren dat de prestaties van het mbo in 2002 vergelijkbaar zijn met die in 2001. In hoeverre het mbo tussen 2000 en 2001 een prestatieverbetering heeft geleverd (met name hogere slaagkansen, bij een langere verblijfsduur, maar gemiddeld ongeveer gelijk aan de nominale studieduur) is niet duidelijk.

Doorstroomkans naar hbo

De doorstroomkans van mbo naar hbo is in de afgelopen jaren gestaag toegenomen. Voor 2002 constateren we een gemiddelde doorstroomkans van 0,45. Dat is vergelijkbaar met de jaren daarvoor. De kansen van doorgestroomde mbo-ers in het hbo zijn beter dan die van de havo-instromers als ze een opleiding gaan volgen die inhoudelijk aansluit bij de mbo-opleiding. Als ze een andere opleiding gaan doen is die lager. Mbo-ers doen over het geheel genomen wat korter over de hbo-opleiding dan de andere groepen, ze wijken gemiddeld vrijwel niet af van de nominale cursusduur.

Hbo

Het hbo geeft over de jaren een stabiel beeld. Ongeveer twee derde van de instromers haalt gediplomeerd de eindstreep. Daarbij zijn de kansen het best voor de leerlingen met een vwo-achtergrond. De kansen van de havo- en mbo-instromers verschillen afhankelijk van de opleiding die ze kiezen (zie boven). Gemiddeld doen de hbo-studenten iets langer dan de nominale 4 jaar over hun opleiding. Dat geldt vooral voor de

Analyse en conclusies voor de beroepsonderwijskolom

mbo-instroomers. De havo-instroom heeft het meeste tijd nodig: 10 % extra.

8.2 DE PRESTATIES VAN DE BEROEPSONDERWIJSKOLOM

Prestaties kolom

Op basis van de bovengespreteerde gegevens menen we te kunnen constateren dat de beroepsonderwijskolom in 2002 wat beter heeft gepresteerd dan in de jaren daarvoor.

We baseren die conclusie op de volgende feiten:

- het (i)vbo/mavo heeft in 2002 beter gepresteerd dan de jaren daarvoor – daarvoor is hoogstwaarschijnlijk een enkelvoudige oorzaak aanwijsbaar, maar dat laat de constatering onverlet;
- de doorstroomkansen tussen (i)vbo/mavo en mbo nemen heel licht toe (lopen in elk geval niet terug) bij gelijkblijvende (of betere – zie volgende gedachtestreepje) resultaten in het mbo; over een langere periode bezien is er wellicht sprake van herstel van de doorstroomkans naar het (hoge) niveau van 1999;
- het mbo heeft vergelijkbaar gepresteerd aan de voorafgaande jaren, met die kanttekening dat we, vanwege de onzekerheid over de kwaliteit van de data over het mbo, niet kunnen vaststellen of het mbo tussen 2000 en 2001 winst geboekt heeft of niet; als dat zo is heeft het mbo die winst in 2002 geconsolideerd, zo niet dan is er in elk geval geen verlies geleden;
- de doorstroomkansen tussen mbo en hbo nemen over een langere periode bezien gestaag toe zonder dat daarmee de kansen van de doorstroomers in de hbo-opleidingen afnemen;
- het hbo presteerde in 2002 heel licht minder dan in de voorafgaande jaren, bij een licht afnemende verblijfsduur.

De wat toegenomen doorstroomkansen van (i)vbo/mavo naar mbo bij de verder gelijkblijvende prestaties van de beroepsonderwijskolom leiden tot de conclusie dat de kolom in 2002 heel licht beter presteerde dan in 2001.

De gelijkblijvende doorstroom van mbo naar hbo is opmerkelijk gezien de constatering in de kwalitatieve monitor dat ROC's en vakscholen minder actief zijn op het punt van loopbaanbegeleiding en –oriëntatie richting hbo dan vmbo (Van Esch e.a., 2005, p. 21). In diezelfde monitor wordt overigens gemeld dat de programmatische aansluiting 'eruit springt' in het hbo. Mogelijk is hier de verklaring gelegen voor de

Hoofdstuk 8

vrijwel gelijkblijvende prestaties. Met de realisatie van doorlopende leerlijnen of een 'geïntegreerde longitudinale leerweg' wordt geëxperimenteerd. Wellicht biedt verdere uitwerking daarvan in de praktijk perspectieven op verbetering van de kwantitatieve kwalificatiewinst.

Daarnaast moeten een aantal van de bovenbeschreven positieve effecten ook gerelateerd worden aan het feit dat de stelselwijziging in het vmbo leerlingen in die onderwijssector aangezet zal hebben om zich meer in te spannen het examen te halen omdat zij geen herkansing kregen in 2003. Bovendien was de economische situatie in 2002 op een relatief dieptepunt, hetgeen gediplomeerde uitstromers kan hebben aangezet om te wachten met instromen op de arbeidsmarkt en hun carrière in het onderwijs voort te zetten.

Functies van het systeem

In de rapportage van de eerste vervolgmeting constateerde we dat de gepresenteerde gegevens lieten zien dat het systeem naar behoren werkt. We onderscheidden een 'ondersteunende' en de selectiefunctie van het onderwijs. De eerste functie (die we daar 'allocatiefunctie' noemden³¹) met name gaat om het op een basaal niveau brengen van de 'zorg'- of risicoleerlingen en de tweede functie om het toeleiden van leerlingen naar een opleidingsniveau dat bij hen past. We stelden daarbij de volgende vragen:

- is de inspanning om meer mensen te diplomeren voldoende?
- mag de V_d of de V_{zd} toenemen als daarmee een hogere slaagkans binnen bereik komt?
- is het redelijk een hogere S te vragen met een gelijkblijvende of lagere V_d of V_{zd} ?

Deze vragen zijn in de eerste plaats beleidsvragen die met onderzoek niet zijn te beantwoorden. Op basis van de hier gepresenteerde gegevens kan er wel iets over worden gezegd.

De gestegen slaagkans in het (i)vbo/mavo bij een gelijkblijvende verblijfsduur laat zien dat externe druk ertoe kan leiden dat (delen uit) het systeem efficiënter gaan werken. De vraag blijft uiteraard of dat op

³¹ Van der Velden e.a. (2001) onderscheiden 4 functies van onderwijs om de doeltreffendheid ervan te beschrijven: kwalificatie, selectie, allocatie en socialisatie. Onder de allocatiefunctie wordt de mate verstaan waarin onderwijs studenten adequaat naar vervolg leidt, arbeid of vervolgopleiding. De hier gebruikte invulling heeft te maken met adequate toeleiding naar vervolgonderwijs, maar is daar wel een verbijzondering van.

Analyse en conclusies voor de beoepsonderwijskolom

termijn een blijvend effect zal hebben. De gegevens over het mbo – hoewel vanwege hun moeilijk te bepalen betrouwbaarheid en generaliseerbaarheid lastig te gebruiken in een redering over de relatie tussen slaagkans en verblijfsduur – geven aanwijzingen dat de verlengde verblijfsduren in met name de opleidingen op de lagere niveaus zouden kunnen hebben geleid tot een verhoogde slaagkans. Waar het optimum tussen beide ligt is op basis van de nu voorhanden informatie niet te zeggen. Voor het hbo lijken de cohort-data aan te geven dat een toegestane studieduur van 6 jaar zeker te rechtvaardigen is uit het oogpunt van toename van de slaagkansen van de studenten. In het licht van de lopende discussie over de toegestane studieduur in het hoger onderwijs is dat een belangrijk gegeven.

Hoofdstuk 8

9 Vervolg

9.1 TRAJECT NAAR ONDERWIJSNUMMER

Het belang van een medium als het onderwijsnummer om gegevens te kunnen verzamelen op cohort-basis is in eerdere rapportages al aangegeven. Alleen op basis van betrouwbare cohort-informatie op leerling-niveau is het mogelijk een goed beeld te schetsen van de ontwikkeling van de beroepsonderwijskolom. De invoering van het onderwijsnummer kan daaraan een belangrijke bijdrage leveren. Signalen uit beleidsadviesgroepen, zoals de zogenaamde 'Rebel-groep' die zich bezig houdt met het formuleren van initiatieven en doelen op het terrein van het bestrijden van voortijdig schoolverlaten geven aan dat er nog steeds ruimschoots onvoldoende kennis is van de leerlingstromen in de beroepskolom. Signalen uit de wetenschappelijke wereld, zoals de aanbesteding van een nieuwe cohort-studie door NWO, laten zien dat tegelijkertijd de meting van relevante elementen in het beroepsonderwijs in tegenstelling tot het basis- en algemeen vormend voortgezet onderwijs geen uitgemaakte zaak is, maar nog steeds nadere studie vereist.

Beide voorbeelden mogen duidelijk maken dat met het onderwijsnummer alleen is de levering van relevante beleidsinformatie nog niet geregeld. In deze studie kunnen indicatoren voor het presteren van de beroepskolom worden getest. De bruikbaarheid ervan mag blijken uit het feit dat dezelfde of vergelijkbare indicatoren inmiddels worden gebruikt op diverse onderwijsinstellingen om management informatie op te leveren en in de gesprekken tussen het ministerie van OCW en de ROC's voor het formuleren van streefcijfers in het kader van de Lissabon-doelstellingen van de EU (zie 1.2). In de laatste rapportage zullen we de bruikbaarheid van de door ons gehanteerde indicatorenset en de reikwijdte daarvan aan een nadere analyse onderwerpen.

De stand van zaken rond de ontwikkeling van de invoering van het onderwijsnummer is op het moment van het schrijven van dit rapport (voorjaar 2005) als volgt:

- Het vmbo moet vanaf 2005-2006 gegevens gaan aanleveren. Het gaat daarbij om permanente data-aanlevering, maar wel gebaseerd op leerjaren. De systematiek hiervan wijkt af van die van het mbo.
- Voor het mbo zijn nu twee tests met redelijk resultaat afgerond. Voor sommige softwarepakketten lijken de resultaten hoopgevend,

Hoofdstuk 9

voor andere zijn nog geheel onbekend. Tot de zomer 2005 wordt proefgedraaid met aanlevering. In het schooljaar 2005-2006 wordt ´schaduw´ gedraaid. Vanaf schooljaar 2006-2007 moeten gegevens permanent elektronisch worden aangeleverd. Dat wil zeggen dat de brongegevens bij IBG voortdurend up to date zijn.

- Het hbo levert al enige jaren elektronisch gegevens aan het CRI aan. Deze aanlevering geschiedt jaarlijks. Hier is dus (nog?) geen sprake van permanent up to date gegevens.

9.2 DERDE VERVOLGMETING, GLOBALE PLANNING

In 2005 vindt de laatste in de reeks van vier metingen van de kwalificatiewinst in de beroepsonderwijskolom plaats. Op basis daarvan zullen we over ten minste vier jaar de ontwikkelingen in en de prestaties van de kolom kunnen vergelijken.

De dataverzameling vindt op dezelfde wijze plaats als in de afgelopen drie metingen. De aanlevering voor vmbo, agrarisch mbo en hbo vindt centraal plaats, via respectievelijk Cfi, het ministerie van LNV en de IBG. De data-aanlevering voor het niet agrarisch mbo vindt plaats door de instellingen. De afgelopen drie metingen hebben ons geleerd dat het tempo van aanlevering van de gegevens door de instellingen en vooral van de kwaliteit van de aangeleverde data in grote mate, zo niet geheel, bepalend zijn voor de planning van het onderzoek en de rapportage. Gezien de ervaringen van de afgelopen drie jaar, zijn we daarover terughoudend in onze verwachtingen. Enerzijds constateren we bij een belangrijk aantal scholen grote bereidheid om zaken aan te leveren volgens de gevraagde formats. Anderzijds constateren we dat er in de afgelopen drie jaar weinig voortgang is geboekt in de aantallen en de kwaliteit van de aangeleverde gegevens.

10 Aangehaalde literatuur

Boer, P. den & J. Geerligts (2004). Kwalificatiewinst. Eerste vervolgmeting: prestaties 2001. Wageningen: Stoas Onderzoek.

Geerligts, J., Y. Kops, P.R. den Boer & F. van der Veen (2002). Kwalificatiewinst in de beroepsonderwijskolom. Nulmeting. Wageningen: Stoas Onderzoek.

Gibbons, M. C. Limoges, H. Nowotny, S. Schwartzman, P. Scott & M. Trow (1994). *The new production of knowledge*. The dynamics of science and research in contemporary societies. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications

Bijlage 1. Gebruik rekenwijzen in de onderwijssectoren

Schema 1 Overzicht in de rapportage opgenomen indicatoren per onderwijssector

	v(mb)o	bve	hbo
aantal deelnemers	deelname*	deelname*	deelname*
Slaagkans	Cf. Nulmeting Stoas	Cf. Nulmeting Stoas**	<ul style="list-style-type: none"> • Cf. Nulmeting Stoas • hbo-cijfer – cross-sectioneel*** • hbo-cijfer – cohort (longitudinaal)
Verblijfsduur	Gemiddelde verblijfsduur Stoas	Gemiddelde verblijfsduur Stoas	<ul style="list-style-type: none"> • Gemiddelde verblijfsduur Stoas • hbo-cijfer*** • hbo-cijfer – cohort
Doorstroomkans	Cf. Nulmeting Stoas	Cf. nulmeting Stoas	Cf. nulmeting Stoas

* aantal deelnemers per sector absoluut en uitgedrukt als percentage van de bevolking.

** om technisch administratieve redenen is de bve-raad berekening in deze rapportage niet opgenomen.

*** zie hoofdstuk 2.

Bijlage 2. Rekenwijzen: formules en procedures

We bespreken hier de vier gehanteerde rekenwijzen voor de indicatoren Slaagkans, de twee gehanteerde rekenwijzen voor de indicatoren Verblijfsduur en de twee gehanteerde rekenwijzen voor doorstroomkans.

B2.1 SLAAGKANS

De slaagkans is de proportie van de ingestroomden die gediplomeerd de opleiding verlaat. In de *cohort-benadering* is deze definitie eenduidig en behoeft geen verdere toelichting. In formule kan deze definitie als

$$S = \frac{\sum_{i=1}^N UG_i}{C_0}$$

volgt worden weergegeven³²:

waarbij: S = slaagkans
 UG = aantal geslaagden (die ook zijn uitgestroomd)
 i = studiejaar (van het cohort)
 N = het studiejaar van de laatste uitstromende student
 jC_0 = de omvang van het instroomcohort

In de *cross-sectionele* methode wordt deze definitie toegepast op alle cross-sections die in een teljaar aanwezig zijn. Dat wil zeggen dat in 2001 wordt nagegaan hoeveel van de studenten die zijn ingestroomd in 2000 in het studiejaar 2000-2001 een diploma hebben gehaald en hoeveel in 2001 aan het volgende studiejaar zijn begonnen. Met deze drie gegevens kunnen twee fracties berekend worden waarmee de slaagkans en de verblijfsduur kunnen worden berekend, namelijk:

- dat is de fractie van het cohort dat in 2000 aan het studiejaar is begonnen dat in het studiejaar 2000-2001 een diploma heeft behaald en is uitgestroomd;
- de fractie van het cohort dat in 2000 aan het studiejaar is begonnen dat in 2001 aan het volgende studiejaar is begonnen (en dus niet is uitgestroomd, gediplomeerd of ongediplomeerd).

³² Met dank aan Henk Rademaker, ministerie van OCW, directie HBO.

Diezelfde fracties kunnen berekend worden voor de studenten die in 2000 aan het tweede studiejaar begonnen en, die in 2000 aan het derde, vierde, ..., N^{de} studiejaar begonnen. Door nu de fracties a bij elkaar op te tellen en die som te vermenigvuldigen met het product van de fracties h wordt de slaagkans berekend. In formule:

$$S = \sum_{i=1}^N a_i * \prod_{n=0}^{i-1} h_n$$

In de *loopbaanreconstruerende methoden* wordt uitgegaan van een uitstroomjaar i en worden, voor het bepalen van de slaagkans, verschillende vormen gekozen om de omvang van de bijbehorende instroom te schatten.

In de *globale methode* wordt daarvoor de totale uitstroom in jaar i gebruikt. De slaagkans is dan het aantal uitgestroomde geslaagden in teljaar i gedeeld door de totale uitstroom in dat jaar. In formule:

$$S_i = \frac{AUG_i}{AU_i}$$

waarbij: AUG_i = het aantal studenten dat in jaar i een diploma heeft behaald én is uitgestroomd.

AU_i = het totaal aantal uitgestroomde studenten in jaar i.

De Bve Raad houdt daarbij bovendien rekening met de extraneï: leerlingen die in jaar i zijn uitgestroomd, maar die in jaar i + 1 een diploma hebben gehaald. Bovendien corrigeert de Bve Raad voor dubbelen diploma's: alleen het hoogste diploma telt en als dat niet onderscheidend is het laatst behaalde.

In de *gedetailleerde methode* wordt de instroom geschat door het totale aantal aanwezigen in jaar X te delen door de nominale cursusduur van de betreffende opleiding. In formule:

$$S_i = \frac{\sum_{x=1}^N AUG_COR_{xi}}{\sum_{x=1}^N AP_{xi}/C_x}$$

waarbij: AUG_COR_{xi} = het aantal studenten dat in jaar i de opleiding x gediplomeerd heeft verlaten, ook al is dat diploma in een eerder jaar behaald.

AP_{xi} = het aantal studenten dat in jaar i op opleiding x zit.
 C_x = de nominale cursusduur van opleiding x .

Stoas voert daarbij een aantal correcties uit op basis van gegevens uit eerdere en latere teljaren. Deze correcties hebben te maken met

- het eerder behaald hebben van een of meerdere diploma's: elk behaalde diploma telt, ook al is het in een eerder jaar behaald; bij meerdere diploma's telt het hoogste;
- correcties op aard en niveau van opleiding en diploma, de leerweg en de datum van inschrijving.

Op deze manier wordt getracht met behulp van de, in de loop van de tijd toenemende aantallen, teljaargegevens een cohort te reconstrueren.

B3.2 VERBLIJFSDUUR

De verblijfsduur is de gemiddelde tijd die de studenten in de opleiding verblijven totdat ze deze (gediplomeerd of ongediplomeerd) verlaten. De verblijfsduur wordt daarom apart weergegeven voor gediplomeerde (V_2) en voor ongediplomeerde schoolverlaters (V_{zd}).

In de *cohortmethode* en de *globale methode* wordt in dit rapport geen gebruik gemaakt van de verblijfsduur.

In de *cross-sectionele methode* wordt verblijfsduur van de gediplomeerden berekend door elke fractie van elke cross-sectie te vermenigvuldigen met de hoeveelheid tijd die fractie nodig heeft voor het behalen van het diploma en de resultaten daarvan op te tellen. Zo wordt voor het vmbo de proportie van de leerlingen die overgegaan is van leerjaar 3 naar 4 vermenigvuldigd met de proportie van de leerlingen die geslaagd is vermenigvuldigd met de 2 jaar die deze proportie nodig heeft om het diploma te behalen. Voor de doubleerders in leerjaar 3 gebeurt dat door deze proportie te vermenigvuldigen met de proportie die overgaat naar leerjaar 4 en de proportie die een diploma haalt vermenigvuldigd met de 3 jaar die deze proportie erover doet. Etc.³³

³³ In het hbo wordt de verblijfsduur van de geslaagde op iets andere wijze berekend. Hier wordt de gemiddelde aantal verblijfsjaren van de gediplomeerden vermenigvuldigd met de fractie die de studie gediplomeerd verlaat gedeeld door de slaagkans. Daarvoor moet het gemiddeld aantal verblijfsjaren van de studenten bekend zijn.

De totale gemiddelde verblijfsduur wordt bepaald door het totaal aantal inschrijvingen te delen door de cohort-omvang. In het totaal aantal inschrijvingen zitten alle studenten even vaak in het totaal als het aantal jaren dat ze over de studie doen. Deze verblijfsduur is het gemiddelde van de verblijfsduren van afgestudeerden en uitvallers samen.

De verblijfsduur van de ongediplomeerde schoolverlaters kan nu worden berekend door De totale verblijfsduur uit de drukken in de verblijfsduur van de gediplomeerden en die van de ongediplomeerden.

In de *gedetailleerde methode* wordt de verblijfsduur vastgesteld met behulp van de datum van (gediplomeerd of ongediplomeerd) schoolverlaten en de eerste inschrijfdatum aan de instelling. Door deze van elkaar af te trekken is per student de verblijfsduur bekend. Deze verblijfsduren worden voor de gediplomeerden en de ongediplomeerden afzonderlijk opgeteld. Voor elke student wordt vervolgens nagegaan wat zijn nominale cursusduur is. De nominale cursusduren van de gediplomeerde en de ongediplomeerde schoolverlaters worden afzonderlijk opgeteld. Door de totale feitelijke verblijfsduren van alle gediplomeerden te delen door de totale nominale verblijfsduren van de gediplomeerden kan de verblijfsduur van de gediplomeerden berekend worden. Hetzelfde geldt voor de ongediplomeerden. In formule:

$$V_d = \frac{JUG}{NUG}$$

waarbij JUG = het totaal aantal verblijfsjaren van alle gediplomeerde schoolverlaters.

NUG = het totaal aantal nominale verblijfsduren van alle gediplomeerde schoolverlaters.

$$V_{zd} = \frac{JUNG}{NUNG}$$

waarbij JUNG = het totaal aantal verblijfsjaren van alle niet-gediplomeerde schoolverlaters.

NUNG = het totaal aantal nominale verblijfsduren van alle niet-gediplomeerde schoolverlaters.

B3.3 DOORSTROOMKANS

De doorstroomkans wordt op twee manieren berekend, afhankelijk van de beschikbare data. We spreken van de directe en de totale doorstroomkans (zie ook hoofdstuk 4 en hoofdstuk 6).

De directe doorstroomkans wordt bepaald door de fractie van de gediplomeerden uit een onderwijssector (vmbo of mbo) die doorstroomt naar een hoger niveau (resp. mbo of hbo). Deze rekenwijze wordt toegepast in het vmbo omdat geen geschikte data voorhanden zijn om de totale doorstroomkans te berekenen. Het aantal doorstromers wordt afgeleid uit de posities die de gediplomeerde schoolverlaters innemen in het schooljaar na diplomering. Die leerlingen die in dat schooljaar zijn doorgestroomd naar het mbo worden aangemerkt als doorstromers. Dit aantal wordt gedeeld door het totale aantal gediplomeerde vmbo-leerlingen in het schooljaar van diplomering. Daarmee is duidelijk dat in deze rekenwijze alle vertraagde doorstromers niet mee worden genomen.

Dat gebeurt wel in de berekening van de totale doorstroomkans. Deze wordt toegepast op het hbo. De ingestroomde hbo-studenten in studiejaar 2001-2002 met een diploma mbo bol niveau 4³⁴ wordt gedeeld door de totale gediplomeerde uitstroom mbo bol niveau 4 in schooljaar 2000-2001. Het is dus onbekend wanneer de instromende hbo-studenten hun mbo bol niveau 4 diploma hebben behaald.

In hoofdstuk 5 is tevens de *interne doorstroomkans* in het mbo berekend. Die berekening is een schatting die geheel gebaseerd is op de uitstroomgegevens in één teljaar. De doorstroomkans van mbo niveau 1 naar mbo niveau 2 wordt berekend door het aantal instromers in een niveau 2 opleiding vanuit een niveau 1 opleiding (diploma niveau 1 behaald) in jaar i te delen door het totaal aantal leerlingen dat in dat jaar een diploma van een niveau 1 opleiding heeft behaald.

³⁴ We beperken ons tot de bol-uitstroom omdat alleen deze groep in de CBS-data wordt onderscheiden.

Bijlage 3

VERGELIJKING AANGELEVERDE DATA DOOR DE NIET AGRARISCHE MBO-SCHOLEN MET DE BEKOSTIGINGSTELLINGSGEGEVENS

In de onderstaande tabel geven we aan hoeveel scholen databestanden hebben aangeleverd in een van de genoemde categorieën van afwijking van de bekostigingstellingsgegevens van die school.

	percentage afwijking van de bekostigingstellingsgegevens				
	< 1%	< 1,5%	< 3%	< 5%	< 10%
Aantal scholen	3	2	1	3	3